

NÁVRH KONCEPCE VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vypracovala Vyšší odborná škola publicistiky
v rámci projektu Inovace VOV v odborné oblasti humanitní

číslo projektu CZ.2.3.68/0.0/0.0/16_041/0008011

v rámci aktivity skupiny KA7: Analýza role VOV a návrh koncepce VOV ve školském systému České republiky

2021

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Na projektu **Inovace VOV v odborné oblasti humanitní**

CZ.2.3.68/0.0/0.0/16_041/0008011

spolupracovaly

Vyšší odborná škola
PRIGO

Evangelikální
teologický seminář

Vyšší odborná škola
publicistiky

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

Publikaci **Návrh koncepce vyššího odborného vzdělávání v odborné oblasti humanitní** vypracoval tým zaměstnanců a spolupracovníků Vyšší odborné školy publicistiky pod vedením ředitele Mgr. Petra Uherky.

Autorský redakční tým:

Dominik Fellner

Zuzana Dubská

Zdena Macháčková

Edvard Múdry

Ondřej Chrást

Roman Pazderník

Vladimír Piskáček

Jan Beseda

Miroslav Brada

Petr Uherka

Martin Jurec

Karina Uherková

CÍLEM REVITALIZACE VOV JSOU TITO STAKEHOLDERI

Angažovaní zaměstnavatelé	Inovativní regiony	Kvalifikovaní absolventi
Revitalizované VOŠ	Motivovaní studenti	Partnerské univerzity
Informovaní uchazeči	Spokojení rodiče	Prosperující stát

OBSAH

Cílem revitalizace VOV jsou tito stakeholdeři	4
1. POTENCIÁL VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICCE	6
1.1. Oblast vzdělávací	8
1.1.1. Praktické obory v praxi VOV	9
1.1.2. Nikové a unikátní obory v gesci VOŠ	12
1.1.3. „Digitální obory a adaptabilita“	13
1.2. Koncepce výuky	15
1.2.1. Akreditační rámce – pružnost, rychlost, adaptabilita	15
1.2.2. Jedinečné propojení výuky s praxí.....	18
1.2.3. Participace odborníků na výuce	21
1.2.4. Celoživotní učení	21
1.2.5. EQF 5.....	24
1.3. Regionální politika	26
1.3.1. Přímý dopad na politiku zaměstnanosti	27
1.3.2. Hojné zastoupení ve všech regionech	27
1.3.3. Příležitost pro vzdělávací záměry krajů ČR.....	27
1.4. Shrnutí	29
2. KONCEPCE VOV V ODBORNÉ OBLASTI HUMANITNÍ	30
2.1. Efektivita studijní cesty.....	32
2.1.1. Vertikální prostupnost.....	34
2.2. Legislativní ukotvení	44
2.3. Změny na úrovni škol	46
2.4. Krajem iniciovaná vazba na zaměstnavatele.....	48
2.4.1. Příklady z praxe a pohled zaměstnavatelů na profesní terciární vzdělávání.....	50
2.5. Zakotvení v profesních organizacích	53
3. HLAVNÍ DŮVODY PRO IMPLEMENTACI NÁVRHŮ OBSAŽENÝCH V KONCEPCI	54

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vize možné budoucnosti podle CEDEFOP (vize 2035)	61
Příloha č. 2: Otázky, které s navrženou koncepcí mohou vyvstat	65
Příloha č. 3: Scénáře 2018 jako východisko při hledání řešení	68

1. POTENCIÁL VYŠŠÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Když v roce 1995 vznikaly vyšší odborné školy, bylo toto rozhodnutí motivováno především potřebou vytvořit instituce profesního vzdělávání, které by nabízely terciární vzdělání neuniverzitního typu, podobně jako např. v Nizozemsku. Velkou inspirací byly v tomto ohledu německé a rakouské Fachhochschulen, které v této podobě vzdělávání nabízely a dodnes úspěšně nabízejí. Zároveň tehdy v českém vzdělávacím systému neexistovalo strukturované vysokoškolské studium s bakalářskými studijními programy.¹ Vysokoškolské studijní obory byly v převážné většině magisterské.

V této konstelaci se vyšší odborné školy staly logickou odpovědí na rostoucí poptávku po kvalitním odborném vzdělávání zaměřeném na praktické dovednosti a připravující odborníky do praxe v tříletých vzdělávacích programech, jak tomu bylo v Rakousku nebo v Německu. Správnost této úvahy dokládá i enormní zájem studentů o nabízené obory VOŠ od samého počátku jejich existence.²

Téměř 30 let od svého vzniku jsou vyšší odborné školy, navzdory svému neoddiskutovatelnému potenciálu, který v západní Evropě vyústil do vzniku University Colleges a vysokých škol neuniverzitního typu, v pozici popelky, která je sice zjevně užitečná a potřebná, jak dokládají např. ohlasy od zaměstnavatelů,

¹ Resp. jich bylo (oproti dnešní praxi) mimořádně málo a spadaly typicky pod úzce vybrané profese (dentální technik, fyzioterapeut apod.).

² Např. VOŠ pedagogická ve Sv. Janu pod Skalou měla na 50 možných míst do 1. ročníku přes 160 uchazečů, což několikanásobně převyšovalo zájem na srovnatelný obor na UK.

ale naráží na překážky, které znemožňují realizovat její plný potenciál. Tyto překážky, často iracionální, zbytečné, často způsobované nedotaženým nastavením celého systému terciárního vzdělávání v ČR, jsme na základě projektových diskusí analyzovali v samostatném materiálu.

Vyššímu odbornému vzdělávání a jeho nositelkám, vyšším odborným školám, se nedostává přiměřeného legislativního ukotvení a společenského uznání. Navzdory jednoznačně terciární úrovni svého vzdělávacího poslání jsou spravovány pod školským zákonem, společně s institucemi primárního a sekundárního vzdělávání. O jejich hlavní roli – profesní vzdělání a praktickou přípravu – se nově³ ucházejí bakalářské programy některých univerzit, aniž by s nimi měly potřebnou zkušenost, vybudované zázemí skutečného náročného profesního studia, aniž by ihned byly schopné naplnit množství potřebné praxe.

Přestože VOŠ adoptovaly stejný systém ECTS doporučený Boloňskou deklarácí jako VŠ, uznávání studijních výsledků na univerzitách je dosud problematické a systémově neukotvené.

Navzdory transformaci vysokého školství do třístupňové vysokoškolské soustavy mezi lety 1990 a 1998 (té se však VOŠ součástí nestaly) se hlavní přínos vyššího odborného školství nezměnil – dle srovnatelných zahraničních inspirací a názoru zaměstnavatelů se zkušeností s absolventy VOV je stále nepostradatelnou součástí české vzdělávací soustavy. Společně s kolegy z humanitních VOV se domníváme, že disponuje neobyčejným – a často nevyužitým – potenciálem hned v několika ohledech. A právě ty bude mít vyšší odborné školství ambici v nejbližších letech znovu nabídnout české veřejnosti.

---

³ Po novele vysokoškolského zákona z roku 2016.

1.1. Oblast vzdělávací

Nejvýznamnější a pro studenty i širokou veřejnost snad nejsnáze uchopitelnou oblastí přínosu VOŠ pro český vzdělávací systém je oblast vzdělávací. Tradice řemeslné, rukodělné zručnosti, pokročilých dovedností, inovačního myšlení i schopnosti profesní adaptace na nové podmínky byla vždy v Česku (resp. dříve v Československu) na mimořádné úrovni. ⁴ Univerzity zajišťovaly akademickou erudici a odborné střední školy a jejich nastavby se staraly o praktické dovednosti. S rozvojem vědy, nástupem průmyslu 3.0 a 4.0 se postupně rozevřely nůžky mezi středním a univerzitním vzděláním a vzniklý prostor dal možnost vzniku profesních škol neuniverzitního typu, se kterými je možné se setkat po celé EU a které na výše zmiňované spojení profesní zručnosti a inovačních postupů přirozeně navázaly. ⁵

Společnost potřebuje akademiky stejně jako řemeslníky, stejně tak odborníky, kteří jsou schopni a připraveni vykonávat odbornou práci s kompetentním porozuměním souvislostí profese, případně se schopností řízení a praktické i koncepční implementace nových technologií a postupů v nových situacích.

Odborníky, kteří mají dostatečnou profesní dovednost, aby mohli samostatně vykonávat odbornou práci a zároveň dostatečné znalosti, aby vyhověli náročným požadavkům kladeným na absolventy vzdělávacího rámce EQF 6, kam VOV společně s bakalářskými programy spadá. A právě tuto oblast pracovního trhu, mimo jiné, dlouhodobě saturují vyšší odborné školy svými absolventy.

⁴ Podle zkušeností kolegů z humanitních VOŠ byla a je oceňována v zahraničí.

⁵ Viz materiál Analýza role VOV v oblasti humanitní. Z pohledu stakeholderů profesního vzdělávání v podobě VOV se zde na základě diskuzí projektu představuje pohled na předpoklady, očekávání a výsledky VOV.

Vyšší odborné vzdělávání v ČR si přednostně všímá přípravy pro profese, ve kterých se nelze vycvičit jen v průběhu adaptačního období po nástupu k zaměstnavateli, ale je třeba k jejich odbornému porozumění, nácviku potřebných dovedností a osvojení hodnot profese v podobě profesních postojů několikaletá intenzivní a soustředěná příprava, nejlépe v profesní komunitě a přímo za podmínek, se kterými se lze setkat v prostředí oborové praxe.

1.1.1. Praktické obory v praxi VOV

Vyšší odborné školy se ze své definice zaměřují na přípravu studujících v profesních oborech, a proto pojmají výuku převážně z praktického, nikoli akademického, výzkumného hlediska. **Obory VOV nejsou „o“ oborové praxi, jde v nich přímo o oborovou praxi.** Obory humanitní oblasti jsou většinou natolik široké, že k nim lze při vzdělávacím procesu ovšem přistupovat jak z profesní, tak i akademické stránky.

Hlavní devizou vyššího odborného školství ve srovnání s jakýmkoliv jiným studijním programem je jednoznačný **důraz na detailně studovanou oborovou praxi.**

Hlavní rozdíly ve stylu výuky dokládáme v následujícím přehledu.

Charakteristiky výuky na profesních školách:

Praktický styl výuky	<p>moduly všeobecného a odborného vzdělávání (tzv. teoretická příprava dle školského zákona) jsou pojaty jako praktické</p> <p>organizace studia dává dostatek prostoru k zařazení modulů s praktickými výstupy</p> <p>student v modulu získává teoretické znalosti, které ovšem obratem aplikuje do praktické činnosti pod supervizí lektora</p>
Tandemová výuka	<p>k účinnosti výše uvedené metody přispívá i častá tandemová výuka, kdy se v modulech střídají či navzájem doplňují kmenoví lektori s odborníky z praxe</p>
Praktická příprava	<p>vedle odborné praxe a před ní zejména ateliéry, workshopy a profesní dílny, slouží jako příprava na výkon povolání – ať již samostatně nebo v týmu</p> <p>studenti jsou vedeni k navržení vlastní metodiky práce, sestavení projektového plánu, rozvržení pracovních rolí, především k dodání požadovaného výstupu včas a v požadované kvalitě (konkrétní podoba závisí na studijním oboru)</p>
Strukturovaná odborná praxe u zaměstnavatelů	<p>znalosti, dovednosti a kompetence si studenti pravidelně upevňují na stážích u zaměstnavatelů</p> <p>studenti si nejen zasadí probranou látku do konkrétního kontextu, ale získají také reálnou představu o procesní podobě jejich budoucího povolání, o výkonnostním režimu a v neposlední řadě o práci pod tlakem v obchodně, resp. výsledkově orientovaném prostředí</p>

Profesní postoje	užší, takřka „ tovaryšský “ vztah mezi pokročilými studenty a jejich pedagogy ⁶ má svou hodnotu při předávání profesních postojů a při porozumění problematice rozhodování v tvůrčí činnosti
Množství praxe	množství praxe se na jednotlivých školách VOV humanitní orientace může lišit, ale zpravidla se pohybuje mezi 400 a 600 hodinami v průběhu tříletého studia ⁷
Praktická výuka	celková hodinová dotace praktické výuky humanitních VOŠ společně s praxí činí za studijní program v průměru 1300 až 2000 hodin, což dává studentům průpravu, aby po dokončení studia mohli nastoupit na pracovní pozice jako nejen kvalifikovaní, ale také prakticky zapracovaní zaměstnanci

Díky výše uvedené struktuře odborné profesní praktické přípravy jsou studenti VOV pro řadu zaměstnavatelů nejen vyhledávanými zaměstnanci z řad absolventů terciárního vzdělávání, ale **sami se často zapojují do pracovního procesu ve svém oboru již v průběhu studia**, což zvyšuje účinnost praktické i teoretické přípravy. Student se lépe a rychleji, s vyšším nasazením, učí “jak?”, protože z praxe velmi dobře vnímá “co” a “proč”.

⁶ Časté zejména v oborech 82, popř. 72.

⁷ Některé programy VOV ovšem poskytují mnohem rozsáhlejší systémy odborných praxí a také jako praxi svého druhu pojímají způsob přípravy ještě na škole, před vysláním studenta na odbornou praxi k zaměstnavateli.

1.1.2. Nikové a unikátní obory v gesci VOŠ

VOV umožňuje podchytit a trvale rozvíjet obory, které **nemají na VŠ paralelu, ať už díky své úzké profilaci, unikátní kombinaci dovedností, znalostí a talentu, díky svému regionálně-kulturnímu ukotvení** apod.⁸

V oblasti filozoficko-teologického vyššího odborného vzdělání nacházíme vysoce prakticky zaměřené obory teologické, pastorační a diakonické sociální práce, které nabízejí nejen odborné znalosti, ale i praktické dovednosti, umění komunikace, znalosti potřebné pro správu a řízení církevního společenství, např. ekonomicko-manažerské a fundraising, péče o památkově chráněné objekty i specifika práce s dobrovolníky a života komunity apod.

Obory oblasti 68 pokrývají širokou oblast bezpečnostně právní činnosti, veřejnosprávních činností a dalších vyžadujících relativně detailní aplikaci českého právního řádu všude tam, kde jde o osobní služby, s velkou mírou interaktivity, s důrazem na konkrétnost a lidský vztah ke klientovi činností. Ani tyto obory se v následujících letech **nevyhnou rozsáhlé digitální transformaci**.

V oblasti publicistiky, knihovnictví nebo informatiky mají VOV klíčový význam v pokrývání pravidelně vznikajících nových profesních požadavků vyplývajících z dynamické digitalizace pracovního prostředí. Diverzifikace pracovních nástrojů a postupů v těchto vysoce specializovaných oborech – zajištění komunikačních sítí, digitalizace obsahu a přenosu, správa, organizace a zabezpečení informačních databází apod. – **vyžaduje extrémně pružné přizpůsobení se pracovním podmínkám**.

Obory umění a užitého umění jsou často soustředěné nikoli k volné tvorbě, která je převažujícím tématem uměleckých vysokých škol, ale pěstují umělecké formy založené na dokonalém řemeslném zvládnutí tvorby.

---

⁸ Příkladem mohou být kovopecké, restaurátorské či umělecky užité obory (medailéři, vlásenkáři apod.) z oblasti uměleckých škol.

Požadavky kombinující digitální výzvy a potřebu prototypování ruční práce či služeb mohou ve stávajícím systému profesního terciárního školství v ČR efektivně zvládat právě VOŠ se svým **pružným a adaptabilním akreditačním systémem a neodmyslitelným napojením na praxi.**

1.1.3. „Digitální obory a adaptabilita“

Od března 2020 byla česká vzdělávací komunita přinucena se nedobrovolně uchýlit k distančnímu vzdělávání. Snahy, které byly v českém školství pozvolna a zdlouhavě implementovány (Internet do škol, digitální gramotnost apod.), se skokově staly nutností a v řadě oblastí školství i realitou.

Pro vyšší odborné školy humanitního typu se otevřely zcela nové možnosti distanční výuky, a to nejen v její tradiční e-learningové podobě, která již na školách byla zavedená pomocí různých LMS (systém řízení výuky, např. Moodle), ale „vzdělávání na dálku“ nabídlo **rozvoj projektové výuky, práci s otevřenými digitálními zdroji a přípravu polo-automatizovaných prvků** (např. MOOC, webináře, interaktivní přednášky apod.).

Humanitní obory ve své praktické přípravě využívají velké množství digitálních technologií, které se za poslední dekádu neodmyslitelně staly součástí profesí, na které VOŠ humanitního typu své absolventy soustavně připravují. Ať již se jedná o databázové systémy veřejné správy, webové mediální zpravodajství, on-line marketing a komunikační strategie, CAD projektování nebo např. virtuální výstavy a eventy, školy musí být připraveny jak po stránce technologické, tak i metodické a výrobní. Je to jedním z faktorů, díky nimž se **humanitní VOŠ velmi pružně dokázaly adaptovat na situaci nouzového stavu a karantény a doručit kvalitní vzdělávací obsah svým studentům.** Tato situace a její zvládnutí představuje nadějně podoby digitalizované výuky na profesně orientovaných školách.⁹

⁹ Blended Learning je nyní, na jaře 2021, tématem téměř pro všechny humanitní VOŠ. Systémově viz např. Blended Learning Adoption and Implementation in Higher Education: A Theoretical and Systematic Review <https://link.springer.com/article/10.1007/s10758-020-09477-z>

Fragmentace vzdělávacího obsahu na převážně on-line doručitelné moduly, prezenční, „výcvikovou“ výuku i hybridní varianty lze implementovat i při návratu do prezenční výuky – **nabídnout precizní a účinnou optimalizaci vzdělávacího procesu, účelnější dělení časové dotace mezi praktické předměty a zároveň doručení vědomostního obsahu v čase a způsobem, který se přizpůsobuje individuálním potřebám jednotlivých studentů.**

Digitální akcelerace profesní přípravy znovu akcentuje komplexnost a zahrnuje orientaci na pochopení provozních procesů:

- teorie (principy a fakta) propojená s praxí, například pomocí podpory virtuálního prostředí
- změna role učitele z přednášejícího na mentora, který studenty spíše vede a pomáhá s virtuálními prostředky, vyvolává otázky, jež se následně pomocí digitálních médií řeší
- tradiční forma výuky zůstává, jen je obohacena moderními technologiemi (virtuální učebny, e-learning, platformy jako Moodle, bakaláři, istudent, Teams atd.)
- výuka je posílena o obory spojené se zaměstnavateli (robotika, senzorová technika, 3D tisk, virtualizace, kybernetika)
- důležitá je rovněž podpora komunikačních dovedností, schopností řešení problémů, sebevzdělávání

Díky své pružné akreditaci, adaptabilní modulové výuce a úzké vazbě na zaměstnavatele se VOŠ stávají **přirozenými průkopníky na poli zavádění nových, průmyslem 4.0 podmíněných vzdělávacích procesů**, které vyvěrají z potřeby připravit své studenty na praxi u zaměstnavatelů i na bezprostředně navazující pracovní proces, do kterého absolventi vstupují.

I díky přesahům specifické digitální praxe ve studovaných profesních oborech¹⁰ se studenti setkávají jak v praxi, tak ve výuce s postupy v oblastech cyber crime, cyber bezpečnost, compliance, procesní řízení, cloudové databáze, GDPR, skriptové pluginy, práce s HTML 5 a mnoho dalších, které jsou přirozenou součástí nových pracovních pozic nejen zaměstnavatelů přímo napojených na humanitně orientované obory, ale také všech ostatních, jimž absolventi humanitních oborů zajišťují právní a správní podporu, komunikační a marketingovou podporu, řízení lidských zdrojů, designové portfolio aplikovaného umění apod.

1.2. Koncepce výuky

1.2.1. Akreditační rámce – pružnost, rychlost, adaptabilita

Obory, které vyšší odborná škola poskytuje, musí být od roku 2005 podle ustanovení školského zákona akreditované. Akreditace je součástí systému, který ve školství zabezpečuje kvalitu.¹¹ Akreditace je ukotvena ve školském zákoně a vyhlášce o vyšším odborném vzdělávání. Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání je složena ze zástupců vyšší odborných škol, vysokých škol a odborníků z praxe.

¹⁰ V této oblasti vznikne potřeba minimálního technologického standardu VOV.

¹¹ Znamená oprávnění k určité činnosti nebo ověření a uznání tohoto oprávnění.

Viz též <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/2088479.pdf>

Samotné složení akreditační komise přináší velké možnosti dalšího rozvoje VOV.

1. Zástupci vyšších odborných škol v komisi mají při schvalovacím procesu možnost **přímé kontroly zajištění kvalitativního a metodického rámce**, tematické i obsahové provázanosti na předchozí vzdělávání, a především garance oborové relevance a prostupnosti.
2. Přítomnost zástupců vysokých škol **garantuje další zajištění kvality a obsahové relevance jednotlivých oborů a jejich logickou provázanost na vyšší vzdělávací stupně**. Mohla by však znamenat více. Členové AK z řad VŠ by **mohli garantovat prostupnost VOV oborů na VŠ**, popřípadě být hlavními aktéry při vytváření specifických doporučení k zajištění prostupnosti u jednotlivých akreditací.
3. Zástupci zaměstnavatelů (podnikatelských subjektů) mají neodmyslitelnou roli při zaručení společenské potřebnosti daného vzdělávacího programu. V jejich gesci je dodání odborného posudku od odborníka z praxe, zajištění vyjádření profesních sdružení a právnických osob. Mají nezastupitelnou roli při **určování relevance vzdělávacích programů vzhledem ke kvalifikačním požadavkům a potřebám na trhu práce**.

Koncepční doporučení procesu akreditace:

1. transparentní nastavení **veřejně dostupných kritérií a parametrů pro hodnocení žádostí o udělení akreditace**, aby mohlo docházet ke kvalitativnímu posunu zejména při opakovaném podání původně komisí nedoporučených žádostí o udělení akreditace
2. příprava metodiky, metodických nástrojů a pomůcek, které by **sjednotily, objektivizovaly a zefektivnily akreditační proces** jak z hlediska škol, tak samotné akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání
3. implementace zkušeností z akreditace vysokoškolských studijních programů, byť se obě akreditace pohybují v jinak vymezeném legislativním prostředí, aby se **zásadně a systémově zvýšila možnost nastavení prostupnosti obou programů**
4. zapojit do celého procesu zástupce regionálních samospráv a veřejné správy, odborů školství a úřadů práce, protože mohou disponovat analytickou kapacitou, která bude přispívat k **definici kvalifikačních požadavků trhu práce v regionu**
5. podpořit evaluační činnost ČŠI pomocí **transparentnosti metodiky a rozhodování AK**

Potenciál akreditačního procesu vyšších odborných škol spočívá v jeho rychlosti a procesní pružnosti. Pokud strany zainteresované v regionálním rozvoji a nastavení požadavků v trhu práce identifikují konkrétní potřebu navýšení kapacit v některých odvětvích, mohou VOŠ v bezprostředně následujícím období zahájit přípravu těchto odborníků.

Akreditační rámce jsou východiskem péče o kvalitu profesního vzdělávání v podobě VOV.¹² Předpokládáme, že mohou být i východiskem snah o revitalizaci VOŠ jako nositelů VOV v intencích Strategie 2030+.

1.2.2. Jedinečné propojení výuky s praxí

Jako velmi silná stránka se ukazuje důraz na propojení VOV s praxí. Zaměstnavatelé oceňují integraci dlouhodobých a strukturovaných, graduálních odborných praxí jako povinné součásti studia. Tomu odpovídá využívání širokého spektra metod výuky. Toto propojení je podpořeno i profilem pedagogických sborů, v nichž v humanitních VOŠ alespoň třetinu tvoří vždy pedagogové nejen s bohatou zkušeností z oboru, ale i s živou profesní praxí. Absolventi VOŠ jsou velmi dobře připraveni pro aktivní vstup do pracovního procesu, bez potřeby dlouhodobého zapracování.

Vyšší odborné školy je třeba vnímat jako **primární instituce poskytující profesně orientované terciární vzdělání**. Mohou lépe zajistit otevřené, a především diverzifikované vzdělání,¹³ neboť:

- jsou schopny se lépe a rychleji přizpůsobovat rychle se měnícím podmínkám na trhu práce
- mají navázány rozsáhlé sítě vztahů s praxí
- díky tomu znají aktuální potřeby zaměstnavatelů

¹² Quality Assessment of Professional Degree Programs, viz <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1024989805110>

¹³ Vyšší odborná škola může představovat záchraný pás pro studenty vysokých škol, kteří z nějakého důvodu po roce či dvou z vysoké školy odešli. Je-li pro ně některá vysoká škola příliš náročná, již získané zkoušky z vysoké školy jim mohou být na VOŠ uznány a během poměrně krátké doby mají možnost vzdělání dokončit na praktické úrovni. Tato skutečnost by významně přispěla ke snížení úplného odchodu neúspěšných studentů VŠ ze vzdělávacího systému, který již vynaložil nemalé prostředky na jejich dosavadní vzdělání. Oborově příslušná VOŠ by takovému studentovi dala možnost realizovat svůj potenciál a zájem o daný obor v profesní rovině.

- jsou schopné zajistit studentům **praktickou výuku** a odbornou praxi u zaměstnavatele
- mohou nabízet úžeji zaměřené obory vzdělání, které **pokrývají nově vznikající profesní role**
- jsou schopny **efektivněji propojit formální a další vzdělávání**
- nabízejí možnost přiblížit se „vysněnému“ povolání i těm, kteří nemají studijní předpoklady nutné pro studium na vysoké škole buď vůbec, nebo alespoň ne v kritickém věku vstupu do terciárního vzdělávání

Návrh koncepce se pokusí tento fundament VOV posílit a rozvinout pro dobro studentů profesního vzdělávání,¹⁴ kteří společně s institucemi VOV prožívají překážky této vzdělávací cesty a jim navzdory svou cestu úspěšně završují. Řada z nich pak v situaci zaměstnavatelů podporuje školy, které jim daly základní impulzy do jejich pracovního života.

Zapojení zaměstnavatelů

Pro silnou odbornou profilaci profesního vzdělávání je vitální aktivní zapojení zaměstnavatelů do procesů VOV ve všech fázích vývoje a realizace vzdělávacích programů.

Spolupráce VOŠ se zaměstnavateli je předpokladem **zajištění kvality praktického vzdělávání**, a to zejména s ohledem na uplatnitelnost absolventů na trhu práce.

¹⁴ Student Centered Learning viz např. <https://www.iste.org/standards/essential-conditions/student-centered-learning>, popř. <https://ehea.info/page-student-centred-learning>

Účinná koordinace s přímým dopadem na konkrétní školy, studenty a firmy ovšem stále probíhá spíše lokálně, tj. buď přímo mezi jednotlivými školami a zaměstnavateli, někdy s podporou regionálních aktérů (kraj, regionální sdružení zaměstnavatelů) nebo sektorových hráčů (např. v rámci Paktů zaměstnanosti).

Velmi slibným krokem koordinace zainteresovaných partnerů celého procesu bylo **uzavření dohody mezi MŠMT, Hospodářskou komorou ČR, Svazem průmyslu a dopravy ČR, Agrární komorou ČR a Konfederací zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR o rozdělení odpovědnosti za jednotlivé skupiny oborů vzdělání a s cílem koordinace praktické výuky studentů na pracovištích zaměstnavatelů z října 2016**. S posílením činností této dohody počítá také návrh Strategie 2030+. ¹⁵

Zapojování zaměstnavatelů, které nacházíme v evropských zemích, sleduje pod vlivem spolupráce se zaměstnavateli tyto trendy:

- akcent na plynulou horizontální i vertikální prostupnost vzdělávací soustavy s maximálním uznáváním výsledků neformálního a informálního učení
- akcent na učení se prací
- vícezdrojové financování odborného školství, vč. propojení financování studia ze soukromých a z veřejných zdrojů
- potřeba dorovnávat mzdové podmínky pedagogů profesního vzdělávání tak, aby odborníci z profesí byli ochotni ve školách působit

Návrh koncepce se pokusí zachovat a rozvinout tento kritický prvek VOV. Je nutnou podmínkou rozvoje VOV, ačkoli je stále náročnější jeho realizace, zaměstnavatelé jsou soustředění na svůj core business a **je třeba znova a znova**

¹⁵ Modernizace odborného vzdělávání, ve kterém spolupracují při definování základů oboru zaměstnavatelé.

ukazovat jejich náklady spojené se zapojováním do makroprocesu profesního terciárního vzdělávání jako investici.

1.2.3. Participace odborníků na výuce

Průběh diskusí ukázal, že na humanitních VOŠ participuje různou formou na výuce řada odborníků,¹⁶ kteří jsou také členy zkušebních komisí, hodnotiteli absolventských prací apod. Studenti si jejich přítomnosti ve výuce váží a považují blízký pracovní až mentorský kontakt s nimi za jeden ze základních přínosů VOV. Na VŠ jsou odborníci z oborové praxe vystaveni akademickým nárokům, ale v prostředí VOV je jejich vazba k instituci v mnohém přímější.¹⁷ Nepřetržitá konfrontace výuky s realitou oborů přispívá k podnětné diskusi a experimentaci již na půdě VOŠ.

1.2.4. Celoživotní učení

VOV svým průběhem i zacílením¹⁸ představuje úvod do konceptu celoživotního učení. Podmínkou je připravenost člověka učit se od každého, ze všech situací. Přemýšlet o práci, reflektovat její postupy a zdokonalovat je. A zde nejde jen o užší rámec vzdělávání, ale i o neorganizované aktivity, při kterých se učíme, žijeme a tím se učíme.

Celoživotní učení zahrnuje tři navzájem propojené složky:
formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení.

¹⁶ Ředitelé VOŠ jsou z pohledu zaměstnávání odborníků z oborové praxe v nezáviděníhodné situaci. Mnoho odborníků, jež by VOV potřebovalo, nespĺňuje některou z podmínek, danou zejména Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, který vůbec nerespektuje specifikum vyšších odborných škol a ve srovnání s podmínkami zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, působí přímo diskriminačně a tím zhoršuje podmínky pro kvalitní činnost vyšších odborných škol.

¹⁷ Viz např. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20200214061449633>

¹⁸ Žádná profese nepředstavuje uzavřený systém poznatků a zkušeností. Existuje jen nejlepší praxe sdílená komunitou odborníků, neustále vylepšovaná a kriticky diskutovaná.

Z prognóz vývoje společnosti a pracovního trhu budoucnosti jednoznačně vyplývá, že se celoživotní učení stává nevyhnutelným. Dle OECD dojde k transformaci většiny stávajících pozic, vzniknou nové pracovní profily a některé stávající zcela zaniknou. Bude více než dříve nutné rozvíjet jak všeobecné, tak i odborné dovednosti po celý život. Z toho důvodu musí být budován a podporován pružný systém celoživotního učení, do kterého kdykoli vstoupit a identifikovat potřebné znalosti a dovednosti, osvojené dovednosti a znalosti pak evaluovat v celostátně uznávaném systému.

VOŠ jsou komplexní vzdělávací instituce specializující se na danou profesi jak **předáním znalostí a dovedností, tak rozvinutou praxí**. Zároveň své studenty **ukotvují v hodnotách, které se profese týkají**, v postojích i v celkovém kontextu.

Právě tato komplexnost se může v budoucnu stát základním pilířem strategie celoživotního vzdělávání. V rámci své činnosti mohou VOŠ připravit strukturu krátkých výukových bloků, které budou rozvíjet znalosti a schopnosti pracovníků v daném oboru. Mohou se opřít o infrastrukturu a zázemí, o přístup k firmám z dané profese.

VOŠ humanitního zaměření se na intenzivním zapojení do celoživotního učení podílejí již mnoho let, v současnosti podnikly konkrétní kroky v podobě masivní přípravy digitální podpory tohoto procesu. V rámci projektu OP VVV vznikly desítky otevřených digitálních zdrojů, e-learningových kurzů a MOOC (Massive On-line Open Course – hromadný otevřený on-line kurz), které umožňují zapojení jakékoliv cílové skupiny díky vysoce individualizovanému přístupu, možnosti vlastního studijního tempa a variabilnímu metodickému rámci.

Vyšší odborné školy humanitního typu se mohou jako centra celoživotního učení do budoucna věnovat následujícím oblastem celoživotního učení:

- **Rozvoj kompetencí pro celoživotní učení**
(schopnosti se efektivně učit uprostřed práce apod.)
- **Podpora dalšího vzdělávání**
(další profesní vzdělávání, které po tzv. počátečním vzdělávání, po úvodu do znalostí pro začátek profesního života, rozšíří či prohloubí další kvalifikace)
- **Propojování různých forem vzdělávání**¹⁹

Je klíčové, aby celoživotní učení mohlo být zastřešeno institucí formálního vzdělávání, která následně **zajistí akceptaci ostatních forem vzdělávání** (neformální, informální), uznání předchozího učení, nastaví evaluační systém a zajištění kvality.

Vyšší odborné školy se celoživotního učení mohou zhostit:

- ve spolupráci s kraji, v rámci rekvalifikačních procesů
- v rámci zapojení programů EQF 5 do své nabídky vzdělávání
- v rámci svých stávajících programů v podobě kombinovaného nebo distančního studia
- v podobě na klíč připravených kurzů

¹⁹ Viz např. <https://www.cr2030.cz/strategie/kapitoly-strategie/lide-a-spolecnost/1-4-vzdelavani/>

1.2.5. EQF 5

Úroveň kvalifikací, která ve vzdělávacím systému ČR není zatím formálně podchycena, je EQF 5. V České republice jsou k EQF 5 přiřazeny pouze profesní kvalifikace, ale nevede k němu formální vzdělávání.²⁰ Ze samotné podstaty jsou přitom znalosti, dovednosti i kompetence definované v rámci EQF 5 inherentně obsažené ve vzdělávacích programech vyšších odborných škol, včetně škol humanitního směru.

Skutečnost, že formální vzdělávání v tuto chvíli programy EQF 5 nenabízí, není pouze příležitostí pro VOŠ, ale i riskantní výzvou.

Poskytování profesní kvalifikace – např. rekvalifikace, up-skilling, rozvoj stávajících kompetencí v duchu průmyslu 4.0 – je v současně nastaveném trendu pracovního trhu naprostou nutností.

Pokud se ho stát nechopí a nezakotví jako **doplňující prvek do stávající sítě VOV**, mohl by přijít o možnost tento sektor systémově uchopit, podporovat ho ve spolupráci se zaměstnavateli a být garantem jeho kvality. Soukromé agenturní subjekty již nyní poskytují pestrou nabídku kvalifikačních kurzů, ale činí tak bez formálního ukotvení ve vzdělávací soustavě, a tedy bez možnosti všeobecně uznávané certifikace a s absencí předchozího a návazného vzdělávání, které by tento stupeň (EQF 5) systematicky ukotвило do vzdělávací soustavy ČR. Bylo by tedy zcela logické, aby právě VOŠ rozšířily svá portfolia o vzdělávací programy kratšího typu a vedle svých tradičních profesních studijních programů na úrovni EQF 6 nabízely i kvalifikační programy EQF 5 v různých modelech realizace. Nezbytnou součástí řešení je i ekonomika těchto vzdělávacích programů.²¹

²⁰ Více informací naleznete také zde: <http://www.nuv.cz/eqf/uroven-eqf-5>

²¹ Podle zjištění ze zahraničních inspirací je ekonomicky náročnější než současné delší programy.

Samostatně stojící kvalifikační a rekvalifikační programy

Jedná se o programy, ve kterých by zájemci o studium získali kompetence k výkonu samostatné práce.

Tyto krátké (1–2leté) studijní programy by v návaznosti na NSK²² a ve spolupráci s HKČR, SPO a dalšími stakeholdery na trhu práce umožňovaly absolventům se kvalifikovaně zapojit do pracovního procesu a zároveň mohly vést k zisku živnostenského oprávnění ve vázané živnosti v daném oboru.

Je přirozené, že tento proces vyžaduje koordinaci a spolupráci mnoha zainteresovaných stran – MPO, úřadů práce, HKČR, SPO, UZS a dalších. Taková spolupráce je však do budoucna nezbytná pro celkové ukotvení profesního terciáru v ČR a pomohla by celý proces zajištění EQF 5 formalizovat a systematizovat po stránce kvalifikační, profesní i vzdělávací a pomohla by nastartovat legislativní kroky vedoucí k jeho realizaci.

Součást průběžného navyšování kvalifikace

Snahou každého funkčního systému je zajištění maximální efektivity při vynaložení minimálních zdrojů (energie, lidské síly, financí...). Díky ověřené a fungující inspiraci v zahraničí (Dánsko, Velká Británie) je zjevné, že **není užitečné ani žádoucí vytvářet ve vzdělávacím programu slepé uličky, které zájemce o vzdělávání nutí zvažovat, zda se mu investice do daného programu vyplatí nebo ne.**

Dánský i britský systém ukazuje, jak je možné každý krok vzdělávacího procesu zapracovat do konceptu kvalifikačního procesu, příp. celoživotního učení, aby stát i student získali z vynaložené investice maximum.

Programy EQF 5 nabízejí právě takovou příležitost, např. pomocí systému mikro certifikátů. V britském modelu se po roce studia stává student kvalifikovaným v dané profesi na pozici zaměstnance, což je stvrzené certifikátem, který zároveň slouží jako

²² Podrobněji zde: <https://www.narodnikvalifikace.cz/>

trvalé stvrzení absolvování daného vzdělávacího kroku pro potřeby uznávání předchozího vzdělání. Další ukončený rok profesního studia završuje profesní přípravu srovnatelnou s EQF 5, certifikuje studenta jako samostatného pracovníka, opravňuje k provozu živnosti a kvalifikuje ho na pozici nižšího managementu.

Na tento stupeň potom navazují tzv. top-up programy, které navyšují dosažené vzdělání na EQF 6 a opravňují mj. ke studiu dalších vzdělávacích stupňů.

1.3. Regionální politika

Vyšší odborné školy představují unikum ve vzdělávací soustavě ČR v mnoha ohledech. Veřejné VOŠ²³ zřizované kraji a také soukromé a církevní VOŠ jsou terciárním vzděláváním, které je přímo ovlivnitelné prostřednictvím krajských dlouhodobých záměrů. Asociace krajů České republiky se rovněž vyjadřuje k některým oborům či jejich kapacitám.²⁴ Tuto skutečnost zatím kraje příliš nevyužívají, pro zakázky VOV je tu široký prostor.

Vyšší odborné školy v regionech

- Na krajské úrovni lze formulovat očekávané výsledky učení s ohledem na převažující nebo pro region významné a charakteristické profese v regionu nebo dominantní regionální tradice.
- Vyučovací prostředí je místní, v regionu, snadno dostupné (včetně personálu a infrastruktury).
- Systém hodnocení příležitostí pro vznik nových oborů/škol musí být transparentní napříč regiony nebo profesemi. Hodnocení má být prováděno s ohledem na budoucnost, nikoli na historická data úřadů práce.
- Zajištění kvality nebo certifikace pro region nebo zemi nebo EU apod.

²³ V roce 2020 62 % všech VOŠ.

²⁴ Specificky ze skupiny 82.

1.3.1. Přímý dopad na politiku zaměstnanosti

Na úrovni krajů je možné pozorovat příležitost zapojit možnosti inovativního i tradičního profesního vzdělávání na VOŠ do aspirativních i realistických krajských dlouhodobých záměrů.

Spolupráce s úřady práce, regionálními zaměstnavatelskými organizacemi i koordinace s regionální politikou Svazu měst a obcí jsou jenom některé z nástrojů, které mají kraje k dispozici pro aktivní zapojení vzdělávací politiky kraje v oblasti VOV. Kraj má možnost zadat zřizovaným i nezřizovaným školám svou objednávku na profesní programy, čímž mohou účinně regulovat politiku zaměstnanosti v regionu, pružně reagovat na poptávku trhu a koordinovat přímou spolupráci vzdělávacího i pracovního sektoru.

1.3.2. Hojné zastoupení ve všech regionech

Vyšší odborné školy se díky svému počtu i oborové diverzifikaci vyskytují ve všech krajích ČR. Jelikož se typicky se jedná o školy s nižším počtem studentů, než tomu bývá u kamenných univerzit, je logistika spojená s jejich provozem řádově méně náročná.²⁵ Díky tomu mohou VOŠ fungovat i v relativně malých obcích, zejména pokud jejich oborové zaměření koresponduje s tradičním profesním zaměřením daného regionu. Na úrovni obcí s rozšířenou působností se tak mohou VOŠ stát přirozeným partnerem škol a zaměstnavatelů v místě. Mladí lidé poté neodcházejí předčasně za studiem a za prací, protože VOŠ generuje nabídku studijních, ale také pracovních míst v mikroregionech.

1.3.3. Příležitost pro vzdělávací záměry krajů ČR

Díky svému regionálnímu rozmístění jsou vyšší odborné školy v ideální pozici pro podporu lokálního i regionálního rozvoje jak tradičních profesí a jejich dlouhodobé

---

²⁵ Velmi kvalitní pedagogický sbor může být ustaven i na menší, kompaktní škole.

udržitelosti, tak i rozvoje center služeb a výroby. Až na výjimky se kraje potýkají s migrací mladé populace do aglomerací, což má přímý důsledek na dostupnost kvalifikované pracovní síly v místních průmyslu a službách.²⁶

Zaměstnavatelé vyjadřují dlouhodobě poptávku po absolventech VOŠ díky jejich odborné průpravě, specifickému zaměření a úzké odborné profilaci a to i v humanitních oborech dodávajících zkušené administrativní pracovníky, profesionály v komunikačních odvětvích, v informačních službách i specificky zaměřených uměleckých oborech.²⁷

Výše uvedené vytváří jedinečnou příležitost pro regionální zaměstnavatele formulovat své požadavky a posílit svou roli coby relevantního zdroje informací o reálném pracovním prostředí.

Podpora sociálního partnerství zaměstnavatelů a odborných škol je jen logickým krokem. Z tohoto kroku vyplývají přirozené benefity nejen pro obě zúčastněné strany, ale i pro region samotný. Možnosti tohoto partnerství jsou různé a z nemalé části mohou profitovat z již probíhajících aktivit a iniciativ.

Jedná se například o rozvoj technických i technologických inovací ve výuce, podpora digitalizace ve vzdělávání, společné inkubátory klinické praxe směřující k rozvoji průmyslu 4.0 i digitalizaci administrativy, e-governmentu apod., spolupráci odborníků z praxe ve výuce, zřízení VOŠ jako center celoživotního a dalšího vzdělávání dospělých apod.

Některé z výše uvedených možností jsou již byly úspěšně pilotovány centrálně pomocí např. šablon pro VOV²⁸, nebo lokálně v bilaterálních iniciativách. Jiné na svou

---

²⁶ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji Vysočina [online]. Krajský úřad kraje Vysočina, ©2020 [cit. 26. 8. 2021]. Dostupné z:

https://www.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4100666

²⁷ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v libereckém kraji [online]. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Libereckého kraje, ©2020 [cit. 26. 8. 2021]. Dostupné z:

<https://www.edulk.cz/LinkClick.aspx?fileticket=p8TK3zucMU%3d&tabid=72>

²⁸ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ve střeďočeském kraji [online]. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu střeďočeského kraje, ©2020 [cit. 26. 8. 2021]. Dostupné z:

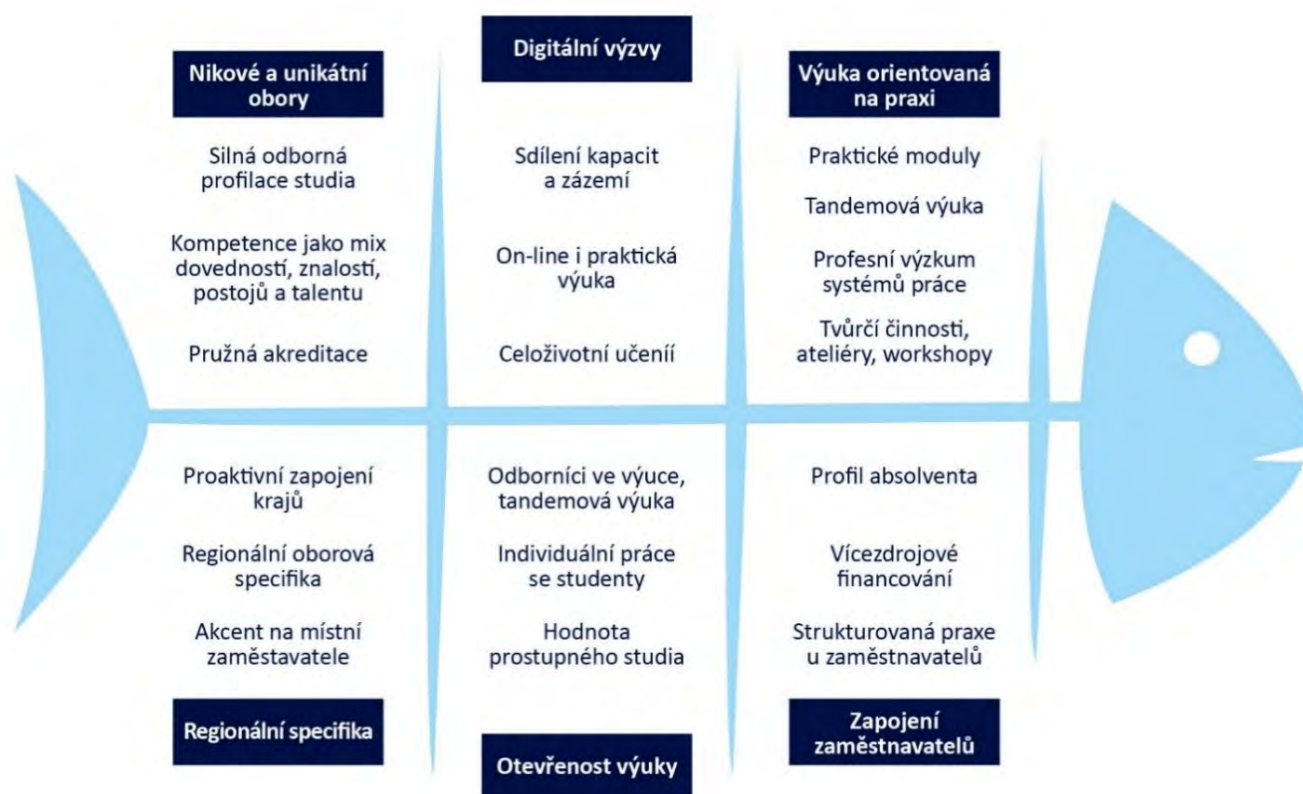
<https://www.kr-stredocesky.cz/documents/20875/63499/Dlouhodob%C3%BD%20z%C3%A1m%C4%9Br+2020-2024?version=1.2>

příležitost teprve čekají a VOŠ ve spolupráci s kraji a zaměstnavateli mají příležitost zařadit tyto aktivity do svých portfolií.

1.4. Shrnutí

Ishikawa diagram – Potenciál přínosu VOV pro český vzdělávací systém

2. KONCEPCE VOV V ODBORNÉ OBLASTI HUMANITNÍ

Rozhodujícím momentem projektových koncepčních diskusí bylo pevné faktické ukotvení VOV v terciárním sektoru vzdělávání a podpora VOŠ jako institucí terciárního vzdělávání při zachování principů Strategie 2030+.²⁹

Koncepce, rozvíjená níže, stojí na třech základních kamenech, široce diskutovaných v expertních skupinách, kulatých stolech i veřejných diskusích projektu. V jeho rámci se v průběhu tří let uskutečnilo **více než 20 kulatých stolů** za účasti všech zainteresovaných stran, proběhlo **7 velkých veřejných diskusí, 5 konferencí** a **více než 80 bilaterálních expertních debat**. Z těchto aktivit vzešly následující návrhy. Jejich předpokladem je, že chceme dosaženou kvalitu VOV dále rozvíjet.

Absolventi nejvyššího stupně VOV získají titul „**profesního bakaláře**“ před jménem či označení „profesionální bakalaureát“ za jménem a budou mít možnost pokračovat na magisterském stupni vysokých škol. Odstraní se tím současná anomálie: vyšší odborné vzdělání je slepou cestou, která absolventům neumožňuje pokračovat nikam dál.

Zprůchodnění vzdělávací cesty systémem umožní zájemcům pokračovat v dalším stupni vysokoškolského vzdělání v Česku i v zahraničí. Zaniknou díky tomu i disproporce v rámci odměňování. Absolventi VOŠ jsou za stejnou práci často hodnoceni hůře než absolventi bakalářských programů vysokých škol. Zároveň tím budou splněné naše závazky z evropských úmluv, které

²⁹ Přestože se Strategie 2030+ k problematice VOV výslovně nehlásí.

nyní Česká republika nenaplnuje. Tuto cestu podporují ve svých dlouhodobých záměrech i některé kraje.³⁰

Vybrané vyšší odborné školy – ty, jejichž zřizovatelé mají ambici rozšířit paletu vzdělávacích programů o kratší rekvalifikační kurzy či kurzy umožňující rozvoj v rámci celoživotního učení – se mohou stát centrem vzdělávání v této oblasti. Ve spolupráci se zaměstnavateli poskytovat programy vedoucí ke **zlepšení profesních znalostí**. A zároveň přijít s nabídkou rekvalifikací. Kurzy budou certifikované a jejich curricula se stanou garancí absolventových znalostí a schopností v dané oblasti.

Absolventi rekvalifikačních kurzů i kurzů celoživotního učení budou moci své kurzy skládat a studium rozdělit a vzdělávat se per partes, podle vlastních časových či pracovních možností. Moduly by byly nastavené a akreditované akreditační komisí v rámci tříletých vzdělávacích programů tak, aby při splnění celého programu získali absolutorium a **titul profesního bakaláře**, byť by studium neabsolvovali v celku. Taková strategie je obzvlášť výhodná pro podporu celoživotního učení a rozvoj znalostí a schopností zaměstnanců v rámci jejich oboru. A to zejména s ohledem na rychle postupující digitalizaci řady oborů a činností.

³⁰ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji [online]. Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Jihočeského kraje, ©2020 [cit. 26. 8. 2021]. Dostupné z: <https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/2020-03-31/Dlouhodob%C3%BD%20z%C3%A1m%C4%9Br%20vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20a%20rozvoje%20vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%AD%20soustavy%20v%20Jiho%C4%8Desk%C3%A9m%20kraji%202020-2024.pdf>

2.1. Efektivita studijní cesty

V souladu se současnými celoevropskými trendy není záměrem rozdělovat různé typy vzdělávání na stejné úrovni do různých škatulek. Při zachování diverzifikace v rámci jednotného systému by ale měla být zachována případná

prostupnost do programů navazujícího magisterského studia, třeba i díky volitelným a profilujícím modulům, díky nimž se studenti mohou na takovou cestu připravit. Efektivita studijní cesty má několik úhlů pohledu.

Student

V první řadě se jedná o pohled studenta, o kterého jde ve vzdělávacím procesu především. Chceme-li nastavit opravdu funkční model vzdělávání orientovaného na studenta (student centered education), je třeba, aby se student nemusel přizpůsobovat systému, ale aby se systém přizpůsobil studentovi. Současný systém profesního terciárního vzdělávání v ČR na úrovni VOV (EQF 6) vytváří „jednosměrky“, které – v případě, že student chce pokračovat k vyšším vzdělávacím stupňům (EQF 7+) – ho nutí vrátit se na výchozí post EQF 4 a absolvovat tříleté studium EQF 6 znovu, tentokrát na univerzitě. V rámci EHEA, ke kterému se ČR také připojila, je však tento krok nadbytečný a prodlužuje celkovou dobu přípravy na budoucí povolání.³¹

Stát

V případě škol zařazených do sítě státem podporovaných škol, resp. škol, které mají podporu v podobě normativu se jakákoli prodleva studijní cesty v podobě opakovaného studijního postupu propisuje do znovu vynaložení nákladů

³¹ Příběhy studentů, jež české VŠ 180 ECTS kreditů z VOŠ neuznaly, proto se rozhodli pokračovat v návazném studiu Mgr./Ing. v zahraničí, naleznete např. v záznamu veřejné diskuse na <https://www.youtube.com/watch?v=vPKLvmBbr5E&t=4920s>

na dosažení stejného kvalifikačního rámce. Pro optimalizaci tohoto procesu by bylo opět zcela postačující, kdyby student mohl ve svém postupu vzdělávací soustavou mířit vzhůru, případně úkrokem stranou do jiného, oborově příbuzného vzdělávacího programu (Dis. <> Bc./BA.), ale nikoliv zpět, což představuje zbytečné výdaje státního i rodinného rozpočtu a zbytečné prodloužení času potřebného k dokončení jeho kvalifikace.

Společnost

V současné době nabídka studijních míst na VŠ vysoce převyšuje poptávku (počítaje počet absolventů středních škol i uchazečů vstupujících do studia z pracovního prostředí apod.), což znamená, že se na vysokou školu může dostat v podstatě každý. Ne každý ovšem disponuje potřebnými studijními předpoklady, což se následně projevuje ve zvýšeném počtu studentů, kteří vysokou školu nedokončí (vysoký drop-out rate). Kromě zbytečně vynaložených veřejných nákladů ve smyslu rozpočtové politiky státu se tito studenti často do studijního procesu již nevrátí a svého původně zvoleného oboru se zcela vzdají. **Zajištěním oboustranné prostupnosti v rámci stejného kvalifikačního rámce by tak mohli dokončit vzdělání ve své preferované profesi.**

Touto flexibilitou vzdělávacího systému má navíc společnost možnost získat vysoce kvalifikované odborníky, kteří se mohou začlenit do pracovního procesu, postavit se na vlastní nohy a stát se sebevědomou součástí společnosti namísto někoho, kdo nedostudoval školu. Pragmaticky řečeno, začne platit daně, místo braní podpory. K tomuto procesu je nicméně zapotřebí změna paradigmatu v nazírání vyššího odborného školství jako méněcenného příbuzného akademického sektoru terciárního vzdělávání.

Zaměstnavatelé

Vyšší odborné školy humanitního směru dodávají profesionály na mnoho pracovních míst napříč všemi typy zaměstnaneckých oborů. Administrátory,

kancelářské pracovníky, právní asistenty, komunikační profese, mediální propagaci a obsah, IT a databázové služby a mnoho dalších profesí potřebuje dnes každý, nejen specializované firmy.

V mnoha profesích se dnes začíná od juniorních pozic bez ohledu na úroveň dosaženého vzdělání. Z četných veřejných diskuzí a kulatých stolů opakovaně zaznívá od zástupců zaměstnavatelů, že nic nenahradí praktické zkušenosti, zapracování do konkrétních procesů je nezbytností pro všechny a další vzdělávání se ukazuje jako nevyhnutelný krok, zejména s postupující digitalizací a transformací do průmyslu 4.0. Zaměstnavatelé proto často posílají zapracované juniorní zaměstnance na studia magisterských oborů potřebných k jejich zapojení do seniorních a manažerských pozic. **U absolventů VOŠ je tento postup díky neprostupnosti systému nezřídká zbytečně časově komplikovaný, přestože jsou u mnoha zaměstnavatelů často zaměstnanci první volby.**

Pro účely návrhu koncepce VOV v odborné oblasti humanitní užíváme termín **PROSTUPNOST**,³² abychom vyznačili hlavní identifikovanou překážku rozvoje VOV a dále v koncepci nabízíme způsoby, jak ji řešit.³³

2.1.1. Vertikální prostupnost

Prvním krokem k zefektivnění studijní cesty by mělo být systémové ukotvení prostupnosti mezi dvěma návaznými kvalifikačními rámci – EQF 6 a EQF 7. V České republice je tato návaznost na magisterské programy zajištěna pouze dokončením bakalářského programu (Bc./BA.), nikoliv však absolvováním vyšší odborné školy (DiS.), přestože oba programy spadají pod EQF 6.

Oba programy vyžadují akreditaci na národní úrovni, splňují tedy podmínky stanovené Boloňským procesem (1999), resp. návaznou Budapeštsko-vídeňskou

---

³² Na základě rešerší a diskuzí projektu odlišujeme prostupnost vertikální mezi stupni EQF (v Analýze na návrh zaměstnavatelů označována jako Propustnost) a prostupnost horizontální, uvnitř příslušného stupně EQF v rámci mobility mezi institucemi.

³³ Doporučujeme odborným pracovištím MŠMT vhodně zapracovat při tvorbě finální metodiky VOV a využívat terminologii v komunikaci KONCEPCE VOV.

deklarací (2010), která zavádí tzv. European Higher Education Area (EHEA), Evropský prostor vyššího vzdělávání, často nesprávně překládaný jako Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání. V duchu Lisabonské úmluvy (1997) byl v rámci EHEA přijat mj. společný systém kreditů (ECTS), ke kterému se VOŠ také připojily a jehož implementaci předkládají při akreditačním procesu. Zástupci vysokých škol jsou součástí akreditační komise pro VOV, mají tedy přímou kontrolu nad zajištěním kvality a potřebného vzdělávacího rámce.

Je na místě iniciovat proces vzniku systémového metodického rámce, který by umožnil Boloňský proces, resp. EHEA implementovat nejen na mezinárodní úrovni, ale i uvnitř vzdělávacího systému České republiky.

Zahraniční univerzity s ohledem na EHEA běžně akceptují ukončené vyšší odborné vzdělání absolventů humanitních VOV jako vstupenku do magisterského programu stejného zaměření.³⁴ Je nasnadě se domnívat, že absence této praxe v České republice je způsobena chybějícím příslušným metodickým procesem garantovaným MŠMT.

Tento proces by měl konsensuálně stanovit podmínky, za kterých bude prostupnost bezpodmínečně a bez výjimek umožněna a pravidla, která budou tento proces metodicky rámovat.

Toto koncepční opatření by umožnilo rozvinutí plného kariérního potenciálu profesního vzdělávání v systému vzdělávání ČR a zabránilo stigmatizaci odborného vzdělávání jako rezignaci na vysokoškolské studium.

Profesní bakalaureát diplomovaných specialistů

Z projektových diskuzí vyplynulo od zaměstnavatelů užitečné rozlišení: jako profesní programy by se měly označovat jen ty programy, které mají „klinickou praxi“, které přímo a komplexně „iniciují“ absolventa v oboru praxe. Absolvent

---

³⁴ Příběhy studentů, jež české VŠ 180 ECTS kreditů z VOŠ neuznaly, proto se rozhodli pokračovat v návazném studiu Mgr./Ing. v zahraničí, naleznete v záznamu veřejné diskuse na <https://www.youtube.com/watch?v=vPKLvmBbr5E&t=4920s>

rozumí celému komplexu oborové praxe, je připraven na okamžité započítí práce specialisty pod supervizí.³⁵

Programy, které třeba i důkladně pojednávají o oborové praxi, jsou sice prakticky orientované, ale ještě nejsou plně profesní. Pro zaměstnavatele to pak znamená investovat do jejich absolventů a dovzdělat je v kompetencích požadovaných pro plnohodnotné začlenění do pracovního procesu. Tak zaměstnavatelé často vidí v humanitních oborech vzdělané absolventy stávajícího bakalářského studia podle VŠ zákona. Nerozumí, proč jsou deklarováni jako připravení k výkonu práce ve středním stupni řízení, na samostatných odborných pozicích nebo v samostatném podnikání.

Oproti tomu vzdělávací programy VOV, které mají menší ambice,³⁶ vedou k získání kvalifikace EQF 6 odpovídající požadavkům specializovaných povolání. Cíle, pojetí, obsah a provedení studia vychází z potřeb pracovního trhu a zahrnují dlouhodobou odbornou praxi v oboru. Z hlediska zaměstnavatelů je pak nezbytné vybavit absolventy odpovídajícím označením, které by pro firemní HR systémy³⁷ zvýraznilo společnou kvalifikační úroveň.

Pro lepší srovnání v mezinárodním kontextu – jako standardní bakalářské studium má odpovídat úrovni 6 Evropského kvalifikačního rámce, respektive první úrovni v rámci Dublinských deskriptorů. Studium by mělo stavět na přednostech současného vyššího odborného vzdělávání – silné odborné profilaci, důrazu na aplikace a zařazení dlouhodobé odborné praxe jako nedílné součásti studia.

Navrhujeme, aby vzdělávací programy VOV byly jako základní pilíř vertikální prostupnosti zakončeny přinejmenším označením „profesní/profesionální bakalaureát“ s vyznačením oboru,³⁸ ve kterém byla kvalifikace EQF 6 získána.

³⁵ Je pozorovatelným faktem, že mnohé VOŠ dosahují úrovně neuniverzitního vysokoškolského vzdělávání, nebo se k němu blíží. Nabízejí profesní typ studia, který dokonce v některých parametrech předčí korespondující bakalářské programy.

³⁶ Jde o práci specialisty.

³⁷ Označení „bakalaureát“ má ovšem i svou psychologickou důležitost.

³⁸ Konkrétní podoba označení je věc konzultací MŠMT, např. „PB.“, „PBc. DiS.“ apod.

Zároveň však musí být koncipovány způsobem, který umožní absolventovi pokračovat v případě zájmu v navazujícím magisterském studiu v profesně orientovaných magisterských programech.³⁹

Pokud by chtěl absolvent VOV ovšem vybírat z širšího portfolia magisterských programů, musel by počítat s doplněním univerzitního vzdělání za pomoci top-up programů (viz dále).

Toto řešení nezasahuje do vysokoškolského zákona, vyjadřuje oprávněný zájem studenta a zaměstnavatele, opravňuje vysokou školu pro další studium aprobovat úroveň studijní připravenosti absolventa VOV. Magisterské programy univerzit jsou takřka bezvýhradně podmíněné přijímacím řízením. Všichni uchazeči musí projevít dostatečný rozsah odborných znalostí, orientaci v odborné literatuře, schopnost vést odbornou diskuzi, předložit předchozí kvalifikační práci k nahlédnutí atd., v závislosti na konkrétním oboru studia.

Tento prvek návrhu řešení koncepce VOV tedy přijímá principy v českém vzdělávacím systému široce používané: u přijímacího řízení na bakalářské programy VŠ nehraje roli původ maturity, zda byla získána na gymnáziu nebo na odborné škole, důležité je navršený stupeň EQF 4 a o přijetí poté rozhoduje výsledek přijímacího řízení.

Stejná situace by měla být i u přijímacího řízení na magisterské programy. Důležitý je získaný stupeň EQF 6 a výsledek přijímacího řízení, stejně jako na většině evropských univerzit.

³⁹ Inspirací mohou být úzce profesně orientované programy tamního duálního magisterského studia.

Zavedení profesního bakaláře pro VOV je tedy racionálním krokem, který umožní zejména:

1. narovnat rozdíly v přístupu a společenském přijetí absolventů humanitních VOŠ, kteří ve svém pracovním zařazení plní stejné pracovní úkony jako absolventi bakalářských programů, mají dosažený stejný kvalifikační rámec (EQF 6),
ale **ne vždy je jim kvalifikace uznána**,
a často jsou diskriminováni tím, že dostávají
za stejnou práci nižší platové ohodnocení

tato praxe je zejména palčivá ve veřejném sektoru, kdy např. absolventi veřejnosprávních VOŠ jsou coby úředníci i přes relevanci svého oboru zařazeni do nižší platové třídy než absolventi bakalářského studia oborů s veřejnou správou nijak nesouvisejících (např. pedagogiky)

2. zajištění možnosti pozdějšího návazného magisterského studia pro ty, kdo mají zájem po **pracovní zkušenosti své vzdělání prohloubit studiem** např. vzdělávacích programů úrovně EQF 7

3. **naplnění principů Boloňské deklarace**, ke kterým se ČR v rámci EHEA zavázala

4. **účelnější vynaložení veřejných prostředků** v rámci soustavné přípravy na budoucí povolání tím, že se nebudou zdvojit výdaje na opětovné dosažení stejného kvalifikačního rámce u studentů, kteří **chtějí pokračovat ve studiu na VŠ**

Cesty k návaznému studiu

Alternativou k úzce orientovanému návaznému studiu je možnost širší volby směru magisterského studia. I v tomto případě je vazba na Boloňský proces více než zřejmá a uznávání DiS. vysokoškolskými institucemi v EU coby ukončeným stupněm EQF 6 tuto skutečnost jen potvrzuje. **V České republice však tato praxe nemá legislativní ani metodické ukotvení a její implementace závisí zcela na specifické dohodě obou institucí, podmíněné jednostranným vstřícným stanoviskem vysoké školy.**

Z četných diskuzí se zástupci vysokých škol při hledání řešení této situace vyplynulo, že vysoké školy vyjadřují obavy z úrovně akademické složky přípravy absolventa vyšší odborné školy, která by mohla jednak citelně chybět při návazném magisterském studiu. Kolegové z VŠ poukazují také na rozdílná kritéria hodnocení kvality na VŠ a VOŠ.

Řešení této situace může mít několik podob.

Top-up programy

Zajímavou inspiraci řešení přirozené diskrepance mezi silně prakticky orientovanou složkou profesního studia a akademickou erudicí typicky poptávanou po absolventech bakalářských programů nabízejí např. dánské nebo britské školy. Vyšší odborné vzdělávání v ČR by mohlo tuto inspiraci implementovat následujícím způsobem.

V profesním studiu jsou první tři roky studia orientovány na masivní rozvoj praktických dovedností a kompetencí, doprovázených stovkami hodin praxe, příp. praktického vyučování. Po této době je absolvent připraven pro praktický výkon zvolené profese, včetně kvalifikace k získání vázaného živnostenského oprávnění v oboru. Tento proces je završen složením absolutoria včetně vypracování absolventské práce. Jeho složení opravňuje k získání titulu DiS. – diplomovaný specialista.

Pokud student chce, může pokračovat dalším 1–1,5letým studiem více akademického rázu, které poskytuje hlubší teoretický rozhled v daném poli, a během něhož student získá akademické dovednosti, které demonstruje vypracováním bakalářské práce, složením příslušné zkoušky a následným získáním bakalářského titulu. Poté se předpokládá přímá možnost studia magisterských studijních programů.⁴⁰

Dle zahraniční inspirace je tento top-up program společným programem odborné školy a univerzity, a v již zmiňovaném Dánsku je samostatně akreditován.

Je velmi žádoucí, aby profesní školy nabízely top-up programy jako samostatné studijní programy, které nemusí mít bezprostřední časovou návaznost na předchozí profesní studium, resp. nevymezují maximální časový odstup mezi nimi. Jednak je to součástí strategie celoživotního učení, ve které se student kdykoli může vrátit do školy poté, co již začal pracovat v oboru, a navíc to umožňuje rozvinout akademické a teoretické znalosti v oborech, které často mohou původní profesní obor vhodně doplňovat, příp. nově vznikly jako reakce na transformaci pracovního trhu v duchu průmyslu 4.0.

Zavedením možnosti top-up programů by se značně rozšířily možnosti, které mohou VOV vzdělávací soustavě poskytnout. V případě, že by studium bylo možné rozložit v čase, případně na jednotlivé kurzy (zde by se musela vyřešit otázka financování), mohly by se VOV (ve spolupráci s VŠ) stát **opravdovými centry celoživotního učení** i místem, kde dochází ke zvyšování kvalifikace (například v procesu digitalizace) či **kde by studenti získali kvalifikaci zcela novou.**

⁴⁰ Variantou je tzv. společná závěrečná zkouška prostupnosti, kterou za předem domluvených podmínek vykonává student před komisí složenou z vyučujících příbuzných oborů VOŠ i VŠ a na jejíž přípravě se podílí obě instituce. Příprava ke zkoušce by mohla probíhat v rámci posledního roku studia ve formě seminářů nebo projektové výuky.

Analogicky ke dvěma úrovním maturitní zkoušky by student měl mít právo se rozhodnout, zda podstoupí závěrečnou zkoušku základní úrovně, tedy za stávajících podmínek, nebo se rozhodne pro vyšší a náročnější úroveň a získá možnost hlásit se následně ke studijnímu programu na úrovni EQF 7. Tato skutečnost by měla být zřetelně zaznamenána jako součást diplomu dokládajícího ukončení vyššího odborného studia.

Vytvoření návazné profesní studijní cesty

Jak již bylo zmíněno, další možností cest k návaznému studiu je připravit studijní cesty, které by umožňovaly prostupnosti do úrovně EQF 7 ve specializovaných, profesně úzce orientovaných magisterských programech. Zde opět můžeme hledat inspiraci v zahraničí, konkrétně u rakouských, německých nebo nizozemských profesních škol, které nabízejí profesní cestu přísně oddělenou od akademických oborů i titulů.

Konkrétně v nizozemském modelu je patrné, že odborné vzdělávání udílí bakalářský i magisterský titul. Systém také **umožňuje studentům přemostit mezeru v teoretických znalostech a kvalifikovat se pro vstup do akademického magisterského studia**. Systém však také přímo počítá s postupem ze specializovaných programů do vyšších pater odborného studia.

Navržené cesty k návaznému studiu doplňují práci s **označením „profesionální bakalaureát“**, její uskutečnění pomůže úspěšně završit implementaci Boloňského procesu v celé jeho deklarované šíři a **umožní změnit proces, kdy se student přizpůsobuje systému, na proces, kdy systém vychází vstříc studentovi**, respektuje jeho přirozený vývoj a zrání a nabízí jednotný postoj k vyššímu vzdělání v ČR po vzoru EU.

Také **přinese nemalé úspory** vynaložené na opětovné získávání úrovně EQF 6 studenty, kteří po absolvování VOŠ chtějí pokračovat na VŠ a musí (na náklady státu) absolvovat stejnou vzdělávací úroveň podruhé.

Horizontální prostupnost

Druhým krokem k účinnému zajištění efektivity studijní cesty je metodické ukotvení prostupnosti v rámci téže úrovně vzdělávání – v případě VOV tedy nastavit systém pro volný přestup studentů DiS. a Bc., resp. BcA., a to zejména mezi stejnými nebo podobnými obory na obou typech vzdělávacích institucí a ukotvit systém vzájemného uznávání již dosažených znalostí a dovedností a dosažených kreditů (ECTS).

Toto opatření dává studentům velkou míru nezávislosti na jejich původním rozhodnutí o nasměrování svého pomaturitního studia. Z mnoha ukazatelů⁴¹ je patrné, že ne každý mladý člověk je ve věku 19-20 let připraven udělat zásadní kariérní rozhodnutí a neomylně si vybrat to správné terciární studium v tom správném oboru, který jej bude naplňovat a dovede ho k vysněnému povolání.

Systémově dobře ukotvené nastavení horizontální prostupnosti respektuje vysokou cenu času, který student do soustavné přípravy na své povolání investuje a zároveň pomáhá zůstat v systému těm studentům, kteří si v okamžiku vstupu do terciárního vzdělávání nejsou zcela jisti konkrétní volbou kvalifikace, ke které chtějí napřít své úsilí.

V kombinaci s top-up programy je potom prostupnost základním předpokladem pro pragmaticky smýšlející studenty, kteří chtějí rychle získat odbornou kvalifikaci a vstoupit na trh práce a poté – finančně zajištěni, s pracovní zkušeností a jistotou obživy v zádech – se rozhlížejí po možnosti navýšit svou kvalifikaci v konkrétním oboru s konkrétním cílem a s vysokou motivací získanými pracovní zkušeností

⁴¹ Relevantní je například množství studentů, kteří zanechávají univerzitního studia v průběhu prvních dvou semestrů.

a vyšší mírou osobní zralosti, která následně vede k významně vyšší šanci studijní dráhu úspěšně dokončit.

Základním rozdílem, kterým se vyšší odborné vzdělávání odlišuje od absolvování specializovaných ad hoc kurzů, je profesní zaměření škol. Zatímco kurzy zaměřené na rozvinutí jedné specifické znalosti či schopnosti mohou provádět firmy, které si zázemí připraví právě jen k tomu účelu, kvalitně rozvíjet zaměstnance v rámci celé profese je často nad jejich možnosti. A právě v této oblasti je místo pro využití VOŠ.

Vyšší odborné školy jsou komplexní vzdělávací instituce specializující se na danou profesi jak předáním znalostí a dovedností, tak praxí. Zároveň své studenty ukotvují v hodnotách, které se profese týkají, postojích i celkovém kontextu. Vzdělání poskytované vyššími odbornými školami je praktické, avšak přistupuje se k němu nikoli per partes, ale v celé šíři, kterou student pro zvládnutí dané profese potřebuje.

Právě tato komplexnost se může v budoucnu stát základním pilířem strategie celoživotního vzdělávání. V rámci své činnosti mohou VOŠ připravit strukturu krátkých výukových bloků, které budou rozvíjet znalosti a schopnosti pracovníků v daném oboru. Mohou se opřít o infrastrukturu a zázemí, které mají a o přístup k firmám z dané profese, které z hlediska své činnosti mají.

Dalším výrazným benefitem, který jsou školy schopné studentům kratších výukových bloků poskytnout, je návaznost a možnost své studium si z kratších modulů poskládat. A díky tomu umožnit, aby si při splnění podmínek daných akreditací, postupně zvyšovali kvalifikaci a stupeň vzdělání. A to při práci rozložené v čas tak, jak to studentům pracovní a rodinný život umožňuje.

Vyšší odborné školy vzhledem ke svému každodennímu kontaktu s profesí a firmami z oboru, který pokrývají, mohou rovněž reagovat na možnosti a schopnosti firem. Jejich poptávka po nových znalostech či schopnostech zaměstnanců může být díky kooperaci škola – firma řešena v reálném čase. A v místě, kde firma a škola působí.

Oblasti, na které je třeba se v této souvislosti zaměřit:

1. Najít model, jak tyto aktivity školám financovat.
2. Přijít s motivací pro zaměstnance, aby měli zájem i v průběhu své kariéry ve vzdělávání pokračovat a nové znalosti a dovednosti si osvojovat.
3. Motivovat zaměstnavatele, aby v dalším vzdělávání své zaměstnance motivovali a aby se aktivně na systému podíleli jako partneři škol.

2.2. Legislativní ukotvení

Ať budou implementovány jakékoli koncepční změny v budoucím nastavení systému vyššího odborného školství, celý proces bude vyžadovat vyřešení řady systémových otázek v oblasti legislativy, financování, právní subjektivity, řízení systému i jednotlivých škol, akreditací apod. Zároveň

ale **vyžaduje i poměrně razantní změny na jednotlivých školách** – od právního statutu těchto škol přes změnu obsahu a organizace studia až po kvalifikaci některých pedagogických pracovníků.

Všechna navrhovaných řešení jsou neuskutečnitelná bez zásahů do legislativy. Jen málo z navržených prvků by šlo uskutečnit v rámci současných legislativních předpisů, navíc odtrženě od dalších kroků. Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání může nastavit kritéria a parametry, které pomohou další profilaci sektoru požadovaným směrem. Akreditační komise pro vysoké školy může

uzpůsobit svůj náhled na posuzování „profesně zaměřených“ bakalářských studijních programů. Vysoké školy mohou zřídit vysokoškolský ústav zaměřený na profesní vzdělávání. Na základě vyšších odborných škol mohou – poměrně komplikovaně, ale přece jen – vzniknout vysoké školy neuniverzitního typu, ty se ale musí vyrovnat s požadavky a parametry vysokoškolské akreditace. Vyšší odborné školy mohou poskytovat ve spolupráci s některou vysokou školou společné bakalářské studijní programy.

Školám nic nebrání v zavedení kreditových systémů, v zapojení se ve větší míře do mezinárodní spolupráce atd. To vše dává za určitých podmínek příležitost parciálních změn na úrovni jednotlivých institucí – a nakonec mnohé z vyšších odborných škol se některou z uvedených cest vydaly. Neřeší však systémově zachování specifického silně profesně zaměřeného prvku v terciárním, případně post-sekundárním sektoru vzdělávání.

Optimálním řešením by byla kodifikace změn v rámci přijetí nového zákona o terciárním vzdělávání.

V oblasti dalšího vzdělávání a kvalifikací by se změny mohly promítnout do Zákona č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, především začleněním kvalifikace získané specializačním studiem, ale i možnost získávání kvalifikace odpovídající vzdělávání diplomovaných specialistů.

Přes určitou komplikovanost a komplexnost takových změn se jeví, že jde o nejpříjemnější řešení, má-li sektor vyššího odborného vzdělávání projít nějakou kvalitativní změnou a dostat příležitost pro další rozvoj.

2.3. Změny na úrovni škol

Co by měl management VOŠ udělat, aby se změna rozběhla a ideálně dospěla ke zdárnému konci?

V předchozích kapitolách byly probrány možnosti nastavení efektivity studijní cesty zajištěním horizontální i vertikální prostupnosti. Aby tyto změny proběhly na všech potřebných úrovních, je zapotřebí připravit na jejich implementaci i prostředí na samotných institucích vyššího odborného vzdělání.

Vertikální prostupnost

Zavedení bakaláře na jakékoliv úrovni znamená mj. relevantní výzkum, vývoj a inovace v daném oboru. Ve vyšším odborném vzdělávání, které je definováno jako profesní,⁴² se jedná o nastavení prostředí pro rozvoj profesního výzkumu, což systémově znamená propojit procesy, technologie a lidské kompetence do celků všude tam, kde se svět práce mění. Díky úzkému kontaktu se zaměstnavateli je tento postup plně v kompetenci VOŠ.

Horizontální prostupnost

Oborově sjednotit vzdělávací programy VOŠ se zákonem o VŠ. Zákon o vysokých školách stanovuje 37 oblastí vzdělávání.⁴³ V rámci jedné oblasti vzdělávání jsou připravovány, schvalovány a uskutečňovány programy blízkého nebo příbuzného

⁴² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/programmes-outside-bachelor-and-master-structure-21_cs#7_4_2_Vyssi_odborne_vzdelavani

⁴³ Fragment #f5811701 Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

obsahového zaměření, odrážející společný teoretický a metodologický základ dané oblasti.⁴⁴

Horizontální prostupnost vyžaduje, aby VOŠ a VŠ více než doposud spolupracovaly i na tvorbě profesních kvalifikací

1. **Reagovat na požadavky zaměstnavatelů** a udržet jejich podporu.
2. Využít nabídky trhu práce a doplnit portfolio svých služeb o nadstandardní nabídku, která by byla atraktivní pro nové zájemce a stala se **konkurence schopná na trhu vzdělávání**.
3. **Využít zkušenosti** českých nebo zahraničních vzdělávacích zařízení.
4. **Zdůraznit legalizaci zařízení**, variability dalšího vzdělávání absolventa, prostupnost v legislativě ČR a EU.
5. Implementovat profesní výzkum do VOŠ, který propojuje procesy, technologie a lidské kompetence do celků všude tam, **kde se svět práce mění**. VOŠ jsou tak díky úzkému kontaktu se zaměstnavateli tohoto schopny.
6. Dialog s VŠ – vzájemná kooperace (poskytování části vzdělávacího programu, **zabezpečování strukturovaných odborných praxí na klíč**, společná témata výzkumných záměrů aj.).
7. Odstranění duplicity studijní cesty studentů.

⁴⁴

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs

8.	Aktivní zapojení do digitalizace a automatizace, která vede ke změnám kvalifikačních požadavků a profilu různých profesí (krátké programy, CŽV, inovace přístupu k učení).
9.	Inovovat odbornou praxi VOŠ podle požadavků trhu práce a vývojových trendů.
10.	Klást důraz na multidisciplinaritu: – reagovat na potřeby trhu práce, – průřezové kompetence, – diskuze se stakeholdery.
11.	VOŠ musí vnitřně sebehodnotit samy sebe a nabízet státu a politické reprezentaci významně profesně vzdělané a uplatnitelné absolventy. Školy musí být součástí všeobecného společenského dialogu.

2.4. Krajem iniciovaná vazba na zaměstnavatele

Aktivní regionální spolupráce se zúčastněnými stranami vyžaduje, aby byla adekvátně sladěna s regionálními strategiemi. Vytváření regionálních inovačních a spolupracujících platforem zahrnujících vzdělávací instituce může pomoci vytvářet vazby mezi veřejným sektorem, vzděláváním, byznysem a může tak efektivně využívat dostupné zdroje.

Zahrnutí zástupců a pedagogů do výborů, rad a pracovních skupin pro regionální rozvoj je klíčem k jejich aktivní dlouhodobé roli v regionu, aby byli přizváni do jejich orgánů, aby se zajistil přímý dopad (výuky a vzdělávání) na regionální aktéry.

Doporučujeme definovat roli regionálních aktérů v systému v tzv. kompetenčním vzdělávání.⁴⁵

Think globally...

... act locally.

Zapojení zástupců regionů a regionálních zaměstnavatelů, organizací a svazů do školských rad. Přivést lidi se zkušenostmi do profesní školy pracující v regionu, účelem je sladit zájmy a dodávat know-how.

Ukazatele pro spolupráci by se mohly zaměřit na absolventy a studenty v různých kontextech, například:

1. podíl studentských stáží v regionu
2. počet absolventů, kteří v regionu zůstanou, nebo procento absolventů zaměstnaných v regionu
3. nadměrná nebo nedostatečná kvalifikace (osoba má vyšší/nížší úroveň kvalifikace, než je požadována pro pracovní pozici)

⁴⁵ Využívalo by přístup plynoucí z prostorové blízkosti a zprostředkování přístupu k mezinárodním sítím. možná tzv. microcredentials – certifikace v průběhu výuky a její okamžité využití v regionálních správách či u regionálních zaměstnavatelů.

4.

nadměrné nebo nedostatečné dovednosti (situace, kdy osoba není schopna plně využít své dovednosti a schopnosti v současné pracovní pozici nebo k jejímu výkonu chybí dovednosti a schopnosti)

5.

sledovat, zda jsou některé studijní programy spolufinancovány ze firemních zdrojů společností v regionu

Nezastupitelnou rolí regionu a zaměstnavatelů v regionu je prostřednictvím vybavení místních podniků, umožnění praxí, zpřístupnění aktivit nebo služeb, poskytování neformálních výměnných znalostí, přispívání k širšímu občanskému životu regionu prostřednictvím komunikace s regionálními médii, otevření využívání školských zařízení a služeb veřejnosti a rozvoje znalostí (knihovny, přednášky, informační weby, společné projekty), které mohou vést k významným úsporám nákladů a strategičtější spolupráci.

Příklady najdeme v zahraničí, např. Flandry a Irsko sledují například počet formálních partnerství a podporu nabízenou podnikům a humanitním neziskovým organizacím v různých projektech.

2.4.1. Příklady z praxe a pohled zaměstnavatelů na profesní terciární vzdělávání

Význam přínosu spolupráce vysokých a vyšších odborných škol se zaměstnavateli je pro ekonomický, technologický, společenský a kulturní rozvoj jednotlivých regionů nanejvýš prioritní.⁴⁶

⁴⁶ Na základě dat Studie o regionálním rozvoji terciárního školství, kterou zpracovalo v roce 2020 Centrum pro studium VŠ, uvádíme pohled na spolupráci se zaměstnavateli přímo z praxe. Ve spolupráci a s pomocí Svazu průmyslu a dopravy ČR a Hospodářské komory ČR byly osloveny firmy, které působí v některých regionech.

Uvádíme zde několik významných zjištění, které podtrhují význam interakce mezi zaměstnavateli a profesně zaměřenými školami.

Zainteresovaní zaměstnavatelé

1. Je zjevné, že **jednoznačně nejsilnější motivací firem ke spolupráci s profesními školami je možnost najít pro sebe vhodné budoucí zaměstnance**. U větších a úspěšnějších firem jde také o rozšíření povědomí, posílení jména společnosti, u některých z těch velmi úspěšných a dostatečně silných je pak možné vidět i altruistické důvody projevované např. i ve formě finanční podpory vybraných talentovaných studentů bez jakýchkoli závazků a spolupráce s firmou.
2. Mnohé firmy umožňují studentům, aby u nich získávali praxi, pořádají stáže (často placené). Typickým způsobem spolupráce s vysokou nebo vyšší odbornou školou je z jejich pohledu spolupráce související s vytvářením závěrečných prací. Charakteristické podle vyjádření mnoha firem je, že **komunikují se studenty napřímo, bez aktivní účasti školy**: studenti sami vyhledávají firmy pro svou praxi a případně firmy samy vyhledávají studenty, aby u nich absolvovali stáž. Některé školy však svým studentům například doporučí firmy v oboru, které je vhodné oslovit.
3. Firmy mohou vyzorovat i případné rozdíly mezi studenty a absolventy, kteří studují, nebo vystudovali školu v místě, kde firma působí, nebo školu v některém z tradičních velkých center, zejména s **ohledem na jejich kompetence, připravenost pro praxi, případně na rozdíly mezi obory**. Nejčastěji zaměstnavatelé uvádí, že mezi studenty a absolventy jsou samozřejmě rozdíly, jsou však individuální, nezaznamenali žádné obecné rozdíly mezi studenty a absolventy podobných oborů dané tím, jestli studují nebo studovali v místě nebo jinde.

4.

Nadměrné nebo nedostatečné dovednosti (situace, kdy osoba není schopna plně využít své dovednosti a schopnosti v současné pracovní pozici nebo k jejímu výkonu chybí dovednosti a schopnosti).

5.

Pokud jde o to, jestli firmy nacházejí dostatek absolventů s potřebnou kvalifikací a jestli na toto téma komunikují se školami, setkáváme se s velmi rozličnými situacemi: někde spolupráce funguje zcela ideálně až vzorově: **firmy dlouhodobě spolupracují na vytváření profilu absolventa, systematicky jej aktualizují, spoluvytvářejí studijní program**, případně jejich odborníci na vysokých a vyšších odborných školách i sami vyučují, zároveň u nich probíhají dobře promyšlené praxe. Některé firmy mají jednoduše štěstí, že jsou v regionu, kde je dostatek absolventů oborů, které potřebují, a s kompetencemi, které jim vyhovují, aniž by pro to potřebovali cokoli aktivně dělat. ⁴⁷

⁴⁷ Velmi pozitivním zjištěním je, že firmy v regionech mají o spolupráci s profesně zaměřenými školami velký zájem, ať už se jedná o firmy velké s několika tisíci zaměstnanci, střední nebo i malé s méně než sto zaměstnanci. VOŠ mohou zejména cílit na SMEs (Small, Medium Enterprises), které asi nejvíce potřebují profesně zdatné absolventy a nemají čas a zdroje na vzdělávání, ale budou hodně zastoupeni ve skupině potenciálních zaměstnavatelů.

Úspěšné společnosti jsou schopné a ochotné této spolupráci s VOV věnovat i poměrně značné úsilí i finanční zdroje, někdy i zcela altruistickou pomoc, například v podobě finanční podpory talentovaných studentů bez jakéhokoli závazku pro tyto studenty. To představuje ohromný – a zřejmě z podstatné části nevyužitý potenciál, který by mohl přispět k rozvoji nejen regionů, v nichž se školy nachází ale především k rozvoji a podpoře profesního vzdělávání v České republice.

2.5. Zakotvení v profesních organizacích

Pro instituce VOV je komunikace s vedením jednotlivých krajů poměrně obtížná. V existujících mechanismech, řešících například politiku zaměstnanosti, vyšší odborné vzdělávání doposud nefiguruje. O to je v dané chvíli důležitější spolupráce se zastřešujícími organizacemi zaměstnavatelů, neboť ti jsou VOŠ nejbližší, mají na jejich rozvoji zájem, protože z toho posléze mohou profitovat.

Profesní organizace fungují dlouhodobě na regionálním principu, takže jsou přirozeným partnerem pro spolupráci. Jednotlivé VOŠ mají vzhledem ke své velikosti omezené možnosti pro systematické působení v krajích, ale ze strany nejvýznamnějších organizací zastupujících zaměstnavatele existuje velká vůle pro zlepšení situace. VOŠ si toto uvědomují. V rámci kulatých stolů, které jsme pořádali ve druhé polovině roku 2020, byli jejich zástupci přizváni k dialogu a projevovali vesměs velké pochopení pro problematiku širšího zapojení VOV do rozhodovacích procesů v krajích.

Jednání s VOŠ uvítali například dr. Jiří Horecký, prezident Unie zaměstnavatelských svazů, Zdeněk Zajíček, viceprezident Hospodářské komory ČR a prezident ICT unie, Ing. Miloš Rathouský a Radek Špicar, Svaz průmyslu a dopravy ČR, i Bohumil Kartous, ředitel Pražského inovačního institutu.

V úzké spolupráci s těmito organizacemi a jejich odborníky mohou instituce VOŠ dosáhnout pokroku v zapojení do rozhodovacích procesů na úrovni krajů.

Ku prospěchu všech zúčastněných stran a zejména studentů, kteří nebudou v přístupu ke vzdělání nutností přesídlit do některého z velkých center.

3. HLAVNÍ DŮVODY PRO IMPLEMENTACI NÁVRHŮ OBSAŽENÝCH V KONCEPCI

Prostupnost

System terciárního vzdělávání se stane prostupným, a to jak vertikálně, tak horizontálně. V současné době se absolventi VOŠ dostávají do slepé uličky. Po dosažení absolutoria nemohou na svůj stupeň vzdělání navázat. Pokud chtějí pokračovat, musejí na vysoké škole začít znovu od prvního ročníku. Nevýhodné je to jak pro stát, protože vzdělávací proces se tím prodlužuje a prodražuje, tak pro studenty.

Kromě toho, že tato slepá ulička zbytečně prodlužuje jejich studia, tak řadu z nich tento fakt také od studia vyšší odborné školy odrazuje.

K prostupné studijní cestě se navíc Česko zavázalo v řadě mezinárodních smluv. Jako nástroj pro zavedení prostupnosti systému navrhujeme pro absolventy vyšších odborných škol titul profesního bakaláře a návaznou možnost pokračovat v rámci profese ve studiu na magisterských oborech vysokých škol. Ze všech diskuzí se zainteresovanými stranami, kulatých stolů i odborných debat, které se konaly v rámci tohoto projektu – vzešlo zajištění prostupnosti systému jako nejdůležitější krok, který bude prospěšný jak pro stát, tak pro zaměstnavatele i studenty.

Digitalizace

Vyšší odborné školy jsou mimo jiné díky své velikosti ideální “laboratoři” pro proces digitalizace výuky. Pro vyšší odborné školy humanitního typu se otevřely zcela nové možnosti distanční výuky, a to nejen v její tradiční e-learningové podobě, ale „vzdělávání na dálku“ nabídlo rozvoj projektové výuky, práci s otevřenými

digitálními zdroji a přípravu polo-automatizovaných prvků (např. MOOC, webináře, interaktivní přednášky apod.).

Řada nástrojů a zkušeností, které byly získány ať již vynuceně současnou pandemií, nebo evolučně, bude využívána i poté, co současná omezení skončí. Lze očekávat, že tzv. “hybridní varianta”, tedy kombinace on-line výuky tam, kde je vhodná, a prezenční výuky a praxe, bude po skončení pandemie tou převládající formou. Zkušenosti humanitních vyšších odborných škol, které zvládly obtížnou roli, ve které kombinují individuální přístup a předávání praktických zkušeností s digitálním prostředím a dodáváním vědomostního obsahu, mohou sloužit jako best practises pro celé odvětví.

Regionalita

Celá koncepce vyšších odborných škol je postavena na regionálním rozvrstvení, vyšší odborné školy jsou ve všech krajích ČR. Její podstatou je interakce kraje a jeho záměrů v oblasti vzdělávání a zaměstnavatelů, kteří v regionech působí. Na krajské úrovni lze formulovat očekávané výsledky učení s ohledem na převažující nebo pro region významné a charakteristické profese v regionu nebo dominantní regionální tradice. Velmi důležité je to nejen s ohledem na dostupnost vzdělávání, ale také na budoucí zaměstnanost.

Pokud mladí lidé neodejdou do center, ale zůstanou studovat doma, navíc ve spolupráci s lokálními firmami, pozitivně se to projeví i na politice zaměstnanosti daného regionu. Vytváření regionálních inovačních a spolupracujících platform zahrnujících vzdělávací instituce může pomoci vytvářet vazby mezi veřejným sektorem, vzděláváním, byznysem a může tak efektivně využívat dostupné zdroje.

Celoživotní učení

Vyšší odborné školy jsou ideálním prostředím, ve kterém lze vzdělávat v průběhu celého života. VOŠ jsou komplexní vzdělávací instituce specializující se na danou

profesi jak předáním znalostí a dovedností, tak rozvinutou praxí. Zároveň své studenty ukotvují v hodnotách, které se profese týkají, v postojích i v celkovém kontextu. Právě tato komplexnost se může v budoucnu stát základním pilířem strategie celoživotního vzdělávání.

VOŠ jsou zároveň schopné v rámci svých akreditovaných programů garantovat jak kvalitu výuky, tak aktuálnost. Jejich znalost prostředí umožňuje reagovat na poptávku zaměstnavatelů po specifických dovednostech a schopnostech.

Rekvalifikace

Vzhledem k odbornosti, kterou školy disponují a kterou jsou schopné garantovat, jsou vhodným centrem, ve kterém si lidé v každém věku mohou zvyšovat či měnit svou kvalifikaci. Pokud to stát nezakotví jako doplňující prvek do stávající sítě VOV, mohl by přijít o možnost tento sektor systémově uchopit, podporovat ho ve spolupráci se zaměstnavateli a být garantem jeho kvality. Soukromé agenturní subjekty již nyní poskytují pestrou nabídku kvalifikačních kurzů, ale činí tak bez formálního ukotvení ve vzdělávací soustavě, a tedy bez možnosti všeobecně uznávané certifikace, a s absencí předchozího a návazného vzdělávání, které by tento stupeň (EQF 5) systematicky ukotvilo do vzdělávací soustavy ČR.

Flexibilita

Díky své velikosti i neustálé komunikaci s firmami působícími v oboru, mohou vyšší odborné školy velmi rychle reagovat na změny v trendech odvětví i na měnící se požadavky zaměstnavatelů. Ti se přímo podílejí na výuce a mimo jiné tím studentům předávají aktuální trendy v oboru. Zatímco pro velkou univerzitu je komplikované a časově náročné měnit své curriculum, vyšší odborné školy mohou na proměnu prostředí reagovat takřka okamžitě. Zejména, ale nejen, z pohledu stále se zrychlující digitalizace většiny odvětví je tato vlastnost velmi důležitá.

Projektové diskuze v odborné oblasti humanitní doporučily věnovat pozornost deseti prvkům revitalizace VOV. Některé z kroků jsou samozřejmé a očekávatelné, některé vyžadují soustředěné a společné úsilí všech stakeholderů profesního vzdělávání.

Krok 1 metodika profesního bakalaureátu

„Profesní bakalaureát“ ustavený na základě současné nejlepší praxe VOV by se opíral o rozvedené charakteristiky již dnes přítomné v popisu VOV ve školském zákoně, byl by doplněn o požadavky na zabezpečování kvality z britského, nizozemského nebo dánského, popř. německého přístupu.⁴⁸

Popisoval by akreditační standardy na základě nejlepší praxe AK a s ohledem na Kritéria kvalitní školy ČŠI. Propsal by se do Vyhlášky o VOV a do textace školského zákona, popř. zákona o terciárním vzdělávání nebo zákona o odborném vzdělávání, pokud by tyto zastřešující normy vznikaly.

Krok 2 implementace profesního bakalaureátu

Implementace „profesního bakalaureátu“ by na základě metodiky počítala s dvouletým přechodným obdobím a umožnila by jednak edukativní kampaň pro veřejnost seznámenou s VOV (komunita studentů a rodičů, zaměstnavatelů aj.), jednak širší, popularizační kampaň za profesní vzdělávání jako takové se zvláštním zřetelem k VOV. Dovnitř VOŠ by nastavila na bázi výsledků projektu IPN EFIN interní evaluaci připravenosti na zabezpečování kvality VOV pro potřeby zavedení „profesního bakalaureátu“, vytvořila by síť vzájemně se podporujících VOŠ.⁴⁹

⁴⁸ A korespondoval by s nástroji zabezpečování kvality podle novely VŠ zákona 2016.

⁴⁹ V odborné oblasti humanitní již zárodky takové vzájemně se podporující sítě škol vznikají.

Krok 3

metodika prostupnosti o třech principech: zkouška/společná zkouška/top up

Společná metodika prostupnosti definuje přístup k absolventské zkoušce vedoucí k profesnímu bakalaureátu i zkoušky otevírající **další možnosti návazného studia.**

Krok 4

celoživotní vzdělávání v rámci VOV

Zavedení profesního bakalaureátu pravděpodobně povede k efektu omezení nástupů do návazného zkráceného Bc. studia, absolventi již nebudou cítit potřebu co nejrychleji si otevřít následnou vzdělávací cestu. Protože budou moci kdykoli pokračovat ve studiu, povede to k rozmachu dílčích kompetencí prostřednictvím uzpůsobených modulů VOV. **Celoživotní vzdělávání bude podporováno i normativně.**

Krok 5

spustit legislativní proces

Po rozhodnutí o rozsahu revitalizačních kroků bude stanoven plán s maximálním horizontem realizace 2 roky. Vzápětí bude pro zajištění podpory projednávání ustavena platforma VOV, která bude podporovat proces, usnadňovat dorozumění zájmových stran a realizovat drobnější informační činnost. **Platforma vyvolá jednání na úrovni PČR s cílem získat podporu pro revitalizační záměry.**

Krok 6 **efektivní studium v ČR**
= vertikální a horizontální prostupnost vzdělání

Šestým krokem bude posilování informovanosti o **nových možnostech prostupného profesního vzdělávání** prostřednictvím kariérových poradců na SŠ a spolupráce s VŠ.

Krok 7 **přímí regionální aktéři a jejich role**

Bude aktivován systém **vzájemné spolupráce se stálou informační podporou od AVOŠ, SPTV a dalších organizací VOŠ**. Bude představena možnost výroční odborné on-line konference pro přípravu dlouhodobých záměrů apod.

Krok 8 **kompetenční vzdělávání,
krátké programy v regionech**

Aktivní VOŠ připraví **krátké programy pro kompetenční vzdělávání** založené na plném programu EQF6.

Krok 9

motivace zaměstnavatelů pro hledání zaměstnanců v řadách absolventů VOV

S pomocí profesních svazů a Hospodářské komory ČR budou osloveny členské organizace pro potřeby **vytvoření efektivního poptávkového systému** napojeného na aplikaci DOVOS (ECVET) pro správu odborných praxí a případně i matriku studentů za dodržení zásad GDPR.

Krok 10

nastavení role profesních organizací s ohledem na specializaci a tradici v regionech

Na úrovni krajů i okresů **budou identifikovány a osloveny klíčové zájmové organizace VOV**, a to samotnými VOŠ v regionu za podpory AVOŠ, bude nastaven roční kalendář konzultací, který bude následně koordinován s harmonogramem AK.

Příloha č. 1:

Vize možné budoucnosti podle CEDEFOP (vize 2035)

Při tvorbě koncepčního materiálu zvažoval realizační tým všechny alternativy nejen možných řešení koncepční vize, ale také expertní názory odborníků jak v ČR, tak v EU, jejíž – a jejího vzdělávacího prostředí – je ČR neodmyslitelnou součástí.

Velmi inspirativní i kreativně široce pojaté se ukázaly vize scénářů budoucnosti VET – profesního vzdělávání a přípravy zpracované ve zprávě CEDEFOP z r.2020. Jednotlivé scénáře detailně rozebírají možné socioekonomické scénáře budoucnosti a jejich dopad na způsob, kterým veřejnost může vnímat vzdělávání, konkrétně potom vyšší odborné vzdělávání.

V našem návrhu koncepce jsme se vždy svědomitě snažili porovnat námi navrhované kroky s možnou realitou všech scénářů a zajistit, aby byly implementovatelné za všech nastíněných okolností.

Níže nabízíme překlad stručného přehledu všech Cedefopem zmiňovaných scénářů budoucnosti VOV v Evropě.

Učení á la carte

Scénář předjímá zásadní změny v budoucích podobách zaměstnání, které se vyznačují individualizovanou pracovní dobou a novými vzorci zaměstnanosti. "Struktura" trhu práce se změnila, dochází k rozdělení povolání a profesí na menší sady dovedností a jejich kombinací. Kompaktní VET s dlouhými cykly studia, jak ho známe z 20. století, téměř zmizelo a je nahrazeno „moduly zaměstnatelnosti“. Dovednosti jsou považovány za svého druhu produkty s velmi krátkým „peločasem rozpadu“. Metafora „supermarketu vzdělávacích příležitostí“ upozorňuje také na nové formy částečného pracovního úvazku a samostatné výdělečné činnosti, stejně jako změnu pracovních rolí v organizacích a na trhu práce. Masivní veřejné zdroje jsou vynakládány na to, aby se jednotlivci vyznali v tomto novém a neznámém teritoriu.

Chatkové zahrádky

Tento scénář je inspirován hlavně větší individualizací pracovní dráhy. Odborným vzděláváním se rozumí „Odborně orientované učení“ („learning“; každý je zodpovědný za svou kvalifikační úroveň) a ve vzdělávací nabídce převažuje. Vedle sebe koexistuje množství vzdělávacích nabídek, které jsou více nebo méně odborně orientované. Mezi počátečním a pokračujícím (IVET a CVET) odborným vzděláváním již neexistuje významný rozdíl, většina nabídek je modulární. Předpokladem pružného využívání nabídek je efektivní kariérové poradenství a sofistikované real-time informace o trhu práce, které umožňují informovaná rozhodnutí aktérů trhu práce. Je snadné vrátit se z pracovního života ke vzdělávání a třeba i radikálně změnit kariéru, protože celoživotní učení se stalo náročnou realitou.

VET pro všechny

VET pro všechny popisuje scénář, ve kterém se VET stalo pro studenty skutečně první volbou a je chápáno jako poskytování komplexního vzdělávání a předpoklad pro jakékoli další školení nebo práci. Zatímco A-level (Abitur, Matura nebo baccalauréat) byl zlatým standardem ve 20. století, kombinace akademické a odborné kvalifikace (A-level + odborný diplom) se stává novým standardem. Aby to bylo možné, je třeba významné zapojení firem do vzdělávání. Potřeba rychlejší a přesnější odpovědi na vývoj na trhu práce vedla k široké koncepci VET, která překonává i zjednodušující představu, že zaměstnání a kvalifikace si mohou dokonale odpovídat.

VET jako hasič požárů

Zrychlené technologické změny a automatizace rutinních i nerutinních úkolů vedly k vyprázdnění trhu práce a vyústily ve zvýšení nerovností. Odborné vzdělávání a příprava probíhá na okrajích vzdělávacího systému, ale obvykle má nápravnou roli, přichází do nezvládnuté situace. Výuka je organizována jako ohraničené programy zvyšování kvalifikace a rekvalifikace a je zaměřena na konkrétní cílové skupiny. Dřívější terciární odborné vzdělávání je pošramocené kvůli problémům s převodem kreditů mezi institucemi, nesouladem s očekáváním zaměstnavatelů od odborného vzdělávání.

Profesní šampióni

Hlavní funkcí odborného vzdělávání a přípravy je podpora rozvoje vysoce specializované odborné znalosti, která zahrnuje kompetenci k profesionálním úkonům. Díky spolupráci mezi zaměstnavateli a radami zaměstnanců vyvažují vzdělávání a odborná příprava úspěšně vývoj v digitalizaci a účinně podporují rozvoj ryze lidských kompetencí a dovedností. Tyto prvky se však podařilo naplnit pouze v několik vynikajících společnostech a jen v některých odvětvích hospodářství.

Renesance VET

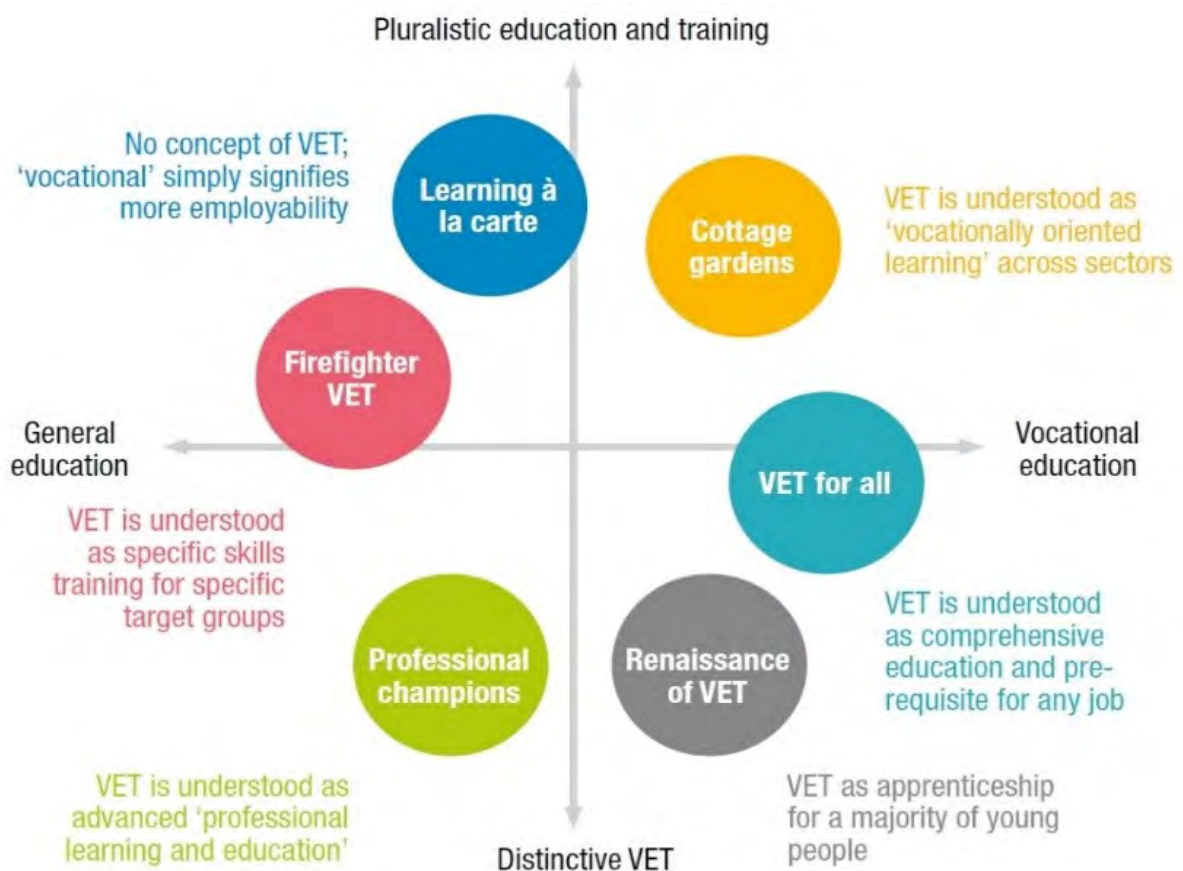

Neustálé technologické změny vedly k rozsáhlé automatizaci, ale většina pracovních míst se střední a vysokou kvalifikací zůstala nedotčena. V kombinaci s nízkou přeshraniční mobilitou pracovní síly v důsledku restriktivních migračních politik to má za následek vážné mezery v dovednostech; proto byly upřednostněny silné pobídky pro mladé lidi, aby si vybrali odborné vzdělávání a přípravu. Evropské programy poskytují

příležitost krátkodobě absolvovat učňovskou praxi v zahraničí, což je u mladých lidí běžnou praxí. Učení v práci (Work Based Learning) dominuje a je systematicky vyvíjeno a vylepšováno.

Přehled pozičního umístění šesti uváděných scénářů ⁵⁰

⁵⁰ Zdroj: Cedefop 2020 Cedefop (2020). Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series; No 114. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/794471>

Příloha č. 2:

Otázky, které s navrženou koncepcí mohou vyvstat

V rámci procesu zpracování dokumentu Koncepce VOV realizační tým kompletoval množství dat, argumentací a aspektů z historicky dané existence vyššího odborného vzdělávání. Velmi se osvědčil týmový přístup, a to zejména proto, že přínosy a názory realizačního týmu byly velmi podnětné vzhledem k tomu, že se na problematiku členové týmu dívali z různých úhlů pohledu a také proto, že v implementační fázi jim byly jasné vnitřní souvislosti projektu. Během tvorby a komplementaci dokumentu si autoři uvědomovali celou šíři problematiky, nedostatky a chyby v základních aspektech terciárního vzdělávání a především, s jakými problémy VOŠ bojují.

Snahou bylo předložení jak pozitivních, tak i negativních zkušeností, které vyšší odborné školy prožívají a mají snahu o řešení současné nejasné situace postavení a vyhlídek na trhu terciárního vzdělávání.

Potěšující bylo zjištění, že všichni zúčastnění aktéři v procesu vytváření dokumentu jsou toho názoru, že pro upevnění postavení VOŠ na trhu terciárního vzdělávání je nutnost změny nevyhnutelná, změny, která by řešila stěžejní problém, který se týká obecně neustálých změn koncepce českého školství, a to především budoucí koncepce vyššího odborného školství.

Autoři při zpracovávání tohoto materiálu naráželi na mnohé otázky související s koncepcí VOV, na které prozatím ještě nemohou adekvátně odpovědět. Je nutné vyčkat na reakce a názory ostatních aktérů, kteří by svým postojem a možností ovlivnění procesu změn pomohli k objasnění vyvstávajících nejasností. Není vhodné ani relevantní předložit řešení bez jejich vyjádření. Právě proto, že realizační tým si je vědom této problematiky, plánuje v rámci připomínkového řízení dořešit a zodpovědět nejasnosti, které se nabízejí.

Otázky k profesnímu bakalareátu diplomovaných specialistů:

- Proč jdeme cestou profesního bakaláře, nikoli „klasického“ bakaláře (podle vysokoškolského zákona)?
- Budou na titul/označení profesního bakaláře mít nárok všichni absolventi, nebo bude VOV vzdělávání vícestupňové?
- Kde a u jaké komise budou studenti bakalářskou zkoušku skládat, jaké bude její složení, zda v komisi budou zástupci VŠ? Bude tato zkouška totožná s absolutorii, jak vypadají dnes? Bude to zkouška vedle absolutorii?
- Jak bude zaručeno, že profesní bakalář bude ze strany VŠ vždy přijímán a respektován?
- Jaké budou kroky, aby byl profesní bakalář přijímán veřejností jako relevantní titul/označení? Co se stane s označením DiS.?
- Nevznikne situace, kdy relativně fungující DiS. bude nahrazen novým neznámým titulem/označením, jehož relevanci bude (znovu) provázet nedůvěra?

Otázky k přípravě na návazné studium:

- Absolventi společné závěrečné zkoušky by mohli pokračovat ve studiu magisterských programů jen na partnerské VŠ, která se pořádáním zkoušky podílí na jeho absolutoriu, nebo získají možnost pokračovat v rámci daného oboru na jakékoli VŠ?
- Kdo je garantem v oblasti top-up programů, je to VOŠ nebo VŠ? Kdo iniciuje jejich vznik, sestavuje curriculum? Student studuje na VŠ nebo na VOŠ?
- Je třeba zavedením top-up programů měnit vysokoškolský zákon?

Otázky k návaznému studiu (EQF 7):

- Je proces, který by měl vést k propustnosti v systému, alternativou k zavedení profesního bakaláře? Nebo by měl běžet paralelně?
- Pokud paralelně, proč zavádět profesního bakaláře, když díky zlepšení propustnosti budou magisterské programy studovat absolventi VOŠ i se současným označením DiS.?
- Profilující moduly, které by studenty VOŠ připravovaly na studium magisterských programů, by byly součástí VOV, nebo by je poskytovaly „partnerské“ vysoké školy?
- Pokud by tyto moduly poskytovaly vysoké školy, mohli by studenti studovat pouze jejich magisterské programy, nebo by se mohli přihlásit ke studiu na magisterských programech z daného oboru kdekoli jinde?

Příloha č. 3:

Scénáře 2018 jako východisko při hledání řešení

Na počátku realizace KA 7 projektu Inovace VOV v odborné oblasti humanitní bylo zapotřebí vystoupit ze stínu předchozích dekád a zaběhnutých paradigmat a podívat se na věc svěžíma očima, aby měl celý realizační tým **možnost kreativního odstupu, a především možnost zvažovat všechny alternativy**. Vzniklo tehdy devět kreativních scénářů, ve kterých byly zohledněny nejrůznější varianty uchopení další budoucnosti fungování VOV za využití systémových, legislativních, asociačních, programových i strategických změn.

Některé z původních scénářů si kladly vysoké nároky na spolupráci vícero zainteresovaných stran, jiné vykazovaly vysokou rizikovost při projednávání změn a jejich implementaci. **Všechny do jednoho však pomohly zřetelně a konkrétně pojmenovat faktory důležité pro tvorbu výsledné koncepce.**

Je nutno říct, že výsledná podoba koncepce neodpovídá do všech detailů ani jednomu ze scénářů, ale je výsledkem jejich pečlivého zvažování v rámci projektových setkání, komunikace se strategickými partnery i expertními týmy, kulatých stolů i veřejných diskuzí, a komparativního procesu s výsledky komplexní rešerše zahraničních modelů odborného vzdělávání.

Realizační tým Klíčové aktivity 7 považuje za důležité, aby si čtenář koncepčního dokumentu byl vědom všech východisek, se kterými výsledný dokument vznikl, a proto si původní kreativní scénáře dovoluujeme v neredigované podobě předložit k nahlédnutí.

SCÉNÁŘE 2018 JAKO VÝCHODISKO PŘI HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ

1. Stávající stav a zvyšování prostupnosti

Taktiky ke zvyšování prostupnosti:

- podpora zakládání VOŠ vysokými školami
- asociace VOŠ k VŠ, které potřebují profesní studium
- vymáhání Boloni a ISCED kampaní, případně i soudní cestou
- společné standardy s VŠ (ale to dubluje profesní Bc.)
- Bc. zkouška za úplatu na VŠ

2. Nová tržní pozice za stávajícího stavu

- rebranding VOV v rámci ČR – kampaň AVOŠ, MŠMT a zaměstnavatelů aj. tak, aby VOŠ byly ve svém tématu školami první volby
- vysoký stupeň řízení kvality – např. zcela nové modely studia podle kompetencí, standardy, regionální a digitální dostupnosti
- vstupní brány do profesí s klíčovým parametrem gradujičho systému praxí od juniorních, orientujících stáží po seniorní praxe, vlastně nástupní periody do full time jobů

3.

Dojde k odlišení institucí a programu

- instituce (VOŠ, ale recipročně také VŠ) mohou realizovat programy podle typu akreditace, na který měly kapacitu
- DiS. do AK VOV
- Bc. do NAU
- výhodou scénáře je, že všichni aktéři zůstávají „na svém“, jen navyšují své možnosti, scénář nic nezavádí plošně pro všechny, jde o možnost nebržděné iniciativy

4.

Samostatný zákon o VOŠ

- VOV poskytuje programy v plném rozsahu (včetně short programů EQF 5 směřujících k Cert., dále DiS., výhledově profesní Bc.), ale vedle zákona o vysokých školách (a jejich široké možnosti volby akreditovaných programů)
- křehká jednání i samotný výsledek (možné dopady na normativní financování aj.)
- výhodou přiblížení legislativních podmínek možnostem vysokých škol, tedy bez stávajících omezení školského zákona

5.

Samostatný zákon o profesním vzdělávání

- jako rámec prostupnosti mezi různými stupni škol
- společná organizace zájmů
- Q: ale co s profesemi, které nemají předobraz na středních školách nebo konsekvenci na vysokých?
- výhodou možnost diskuze společných zájmů jak s VŠ (uspořádání řetězce před nimi), tak i se zaměstnavateli, kteří mohou mít zájem na odstupňovaném přístupu k absolventům takového vzdělávacího kontinua

6.

Alianční přístup VOŠ

Různí zřizovatelé, různé ekonomické a provozní podmínky, ale síť škol těsně spolupracuje tam, kde se nekříží jejich zájmy, v synergických oblastech, např.:

- crosspromotion,
- společná organizace praxí,
- společná obhajoba vyladěných zájmů,
- sdílení kapacit (prostorových, HR...),
- strategie CLUSTRŮ,
- společná, střešová vysoká škola nebo akreditace/validace ze zahraniční vysoké školy,
- výhodou je možnost obejít se bez legislativních změn a s tím spojených rizik.

7.

Stávající, evoluční stav

- „Resilience“, kterou VOŠ za dobu své existence od roku 1995 tolikrát osvědčily, umožní na sebe neupozorňovat a řešit situaci škol jednotlivě.
- Sektor VOV bude jako doposud drobnou prací získávat půdu tam, kde mu to ostatní, větší, silnější hráči dovolí.
- Výhodou je možnost soustředit se (v situaci ghetta) plně na sebe a do sebe, na regionální, nikové programové aj. možnosti.

8.

Model 4 + 1 jako u zdravotnických škol (2018)

- Minimalizovat rozsah VOV s podporou možností „delších škol“ (kombinace SŠ a VOV), VOV je appendixem, možnosti masivní odborné praxe jsou podvázané.
- Kratší školy jsou všestranně náročnější na marketing, logistiku a budování zázemí, kontinuitu činností a ... jsou dražší (viz porovnání ceny za poskytované jednotky studia ve školách a cenou kurzů na agenturním trhu, úspory z rozsahu).

9.

Transformace VOŠ do VŠ

- Buď jako součást již existujících VŠ, tedy splynutím, akulturací prostředí vysokých škol.
- Nebo založením nových „střechových“ (pro více blízkých VOŠ) VŠ, které by v těsné kooperaci umožňovaly usnadnění prostupnosti studentů studiem do realistické délky studia.

